

B2
BIT

ELADES

ITTO

УПО

M. HA, BIEYNOY

μαθ....

—a t c c o o d d i n

EN 349HNA12

Τίτλος: «Τηλεγράφων».

2639

1895

JOHN

RAAAR

1. *Introduction*
 2. *Methodology*
 3. *Results*
 4. *Discussion*
 5. *Conclusion*
 6. *References*
 7. *Appendix*
 8. *Index*
 9. *Glossary*
 10. *Notes*
 11. *Tables*
 12. *Figures*
 13. *Tables*
 14. *Figures*
 15. *Tables*
 16. *Figures*
 17. *Tables*
 18. *Figures*
 19. *Tables*
 20. *Figures*
 21. *Tables*
 22. *Figures*
 23. *Tables*
 24. *Figures*
 25. *Tables*
 26. *Figures*
 27. *Tables*
 28. *Figures*
 29. *Tables*
 30. *Figures*
 31. *Tables*
 32. *Figures*
 33. *Tables*
 34. *Figures*
 35. *Tables*
 36. *Figures*
 37. *Tables*
 38. *Figures*
 39. *Tables*
 40. *Figures*
 41. *Tables*
 42. *Figures*
 43. *Tables*
 44. *Figures*
 45. *Tables*
 46. *Figures*
 47. *Tables*
 48. *Figures*
 49. *Tables*
 50. *Figures*
 51. *Tables*
 52. *Figures*
 53. *Tables*
 54. *Figures*
 55. *Tables*
 56. *Figures*
 57. *Tables*
 58. *Figures*
 59. *Tables*
 60. *Figures*
 61. *Tables*
 62. *Figures*
 63. *Tables*
 64. *Figures*
 65. *Tables*
 66. *Figures*
 67. *Tables*
 68. *Figures*
 69. *Tables*
 70. *Figures*
 71. *Tables*
 72. *Figures*
 73. *Tables*
 74. *Figures*
 75. *Tables*
 76. *Figures*
 77. *Tables*
 78. *Figures*
 79. *Tables*
 80. *Figures*
 81. *Tables*
 82. *Figures*
 83. *Tables*
 84. *Figures*
 85. *Tables*
 86. *Figures*
 87. *Tables*
 88. *Figures*
 89. *Tables*
 90. *Figures*
 91. *Tables*
 92. *Figures*
 93. *Tables*
 94. *Figures*
 95. *Tables*
 96. *Figures*
 97. *Tables*
 98. *Figures*
 99. *Tables*
 100. *Figures*
 101. *Tables*
 102. *Figures*
 103. *Tables*
 104. *Figures*
 105. *Tables*
 106. *Figures*
 107. *Tables*
 108. *Figures*
 109. *Tables*
 110. *Figures*
 111. *Tables*
 112. *Figures*
 113. *Tables*
 114. *Figures*
 115. *Tables*
 116. *Figures*
 117. *Tables*
 118. *Figures*
 119. *Tables*
 120. *Figures*
 121. *Tables*
 122. *Figures*
 123. *Tables*
 124. *Figures*
 125. *Tables*
 126. *Figures*
 127. *Tables*
 128. *Figures*
 129. *Tables*
 130. *Figures*
 131. *Tables*
 132. *Figures*
 133. *Tables*
 134. *Figures*
 135. *Tables*
 136. *Figures*
 137. *Tables*
 138. *Figures*
 139. *Tables*
 140. *Figures*
 141. *Tables*
 142. *Figures*
 143. *Tables*
 144. *Figures*
 145. *Tables*
 146. *Figures*
 147. *Tables*
 148. *Figures*
 149. *Tables*
 150. *Figures*
 151. *Tables*
 152. *Figures*
 153. *Tables*
 154. *Figures*
 155. *Tables*
 156. *Figures*
 157. *Tables*
 158. *Figures*
 159. *Tables*
 160. *Figures*
 161. *Tables*
 162. *Figures*
 163. *Tables*
 164. *Figures*
 165. *Tables*
 166. *Figures*
 167. *Tables*
 168. *Figures*
 169. *Tables*
 170. *Figures*
 171. *Tables*
 172. *Figures*
 173. *Tables*
 174. *Figures*
 175. *Tables*
 176. *Figures*
 177. *Tables*
 178. *Figures*
 179. *Tables*
 180. *Figures*
 181. *Tables*
 182. *Figures*
 183. *Tables*
 184. *Figures*
 185. *Tables*
 186. *Figures*
 187. *Tables*
 188. *Figures*
 189. *Tables*
 190. *Figures*
 191. *Tables*
 192. *Figures*
 193. *Tables*
 194. *Figures*
 195. *Tables*
 196. *Figures*
 197. *Tables*
 198. *Figures*
 199. *Tables*
 200. *Figures*
 201. *Tables*
 202. *Figures*
 203. *Tables*
 204. *Figures*
 205. *Tables*
 206. *Figures*
 207. *Tables*
 208. *Figures*
 209. *Tables*
 210. *Figures*
 211. *Tables*
 212. *Figures*
 213. *Tables*
 214. *Figures*
 215. *Tables*
 216. *Figures*
 217. *Tables*
 218. *Figures*
 219. *Tables*
 220. *Figures*
 221. *Tables*
 222. *Figures*
 223. *Tables*
 224. *Figures*
 225. *Tables*
 226. *Figures*
 227. *Tables*
 228. *Figures*
 229. *Tables*
 230. *Figures*
 231. *Tables*
 232. *Figures*
 233. *Tables*
 234. *Figures*
 235. *Tables*
 236. *Figures*
 237. *Tables*
 238. *Figures*
 239. *Tables*
 240. *Figures*
 241. *Tables*
 242. *Figures*
 243. *Tables*
 244. *Figures*
 245. *Tables*
 246. *Figures*
 247. *Tables*
 248. *Figures*
 249. *Tables*
 250. *Figures*
 251. *Tables*
 252. *Figures*
 253. *Tables*
 254. *Figures*
 255. *Tables*

ဝံကဝံ နှစ်ပါးပေါ်သီ ခုနစ် နေရာမှာ မထိုင်နိုင်ဘဲ ဒီကမ္ဘာသွားရမည်
 မှန်ကန်သောအခါမှာမှန် မှန်ကန်သောအခါမှန် မှန်ကန်သောအခါမှန်
 ဝံကဝံ ဒီကမ္ဘာသွားရမည်မှန် မှန်ကန်သောအခါမှန် မှန်ကန်သောအခါမှန်
 မှန်ကန်သောအခါမှန် မှန်ကန်သောအခါမှန် မှန်ကန်သောအခါမှန်

031X

M. H. BRYON



СТАВКА №

சென்னை, 19.05.2019

228

Η ΕΝ ΑΣΙΑ

Ba

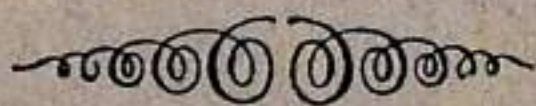
ΕΛΛΑΣ

ΗΤΟΙ

περιγραφαὶ πόλεων τινων τῆς Βιθυνίας ὑπὸ
τὴν ἱστορικὴν· πολιτικὴν, ἀρχαιολογικὴν,
ἐνεστῶσαν πολιτικὴν κατάστασιν καὶ τὴν
Διανοητικὴν ἀνάπτυξιν.

ΥΠΟ

Μ. ΗΛ, ΒΙΘΥΝΟΣ



ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τύποις «Τηλεγράφου»

1885





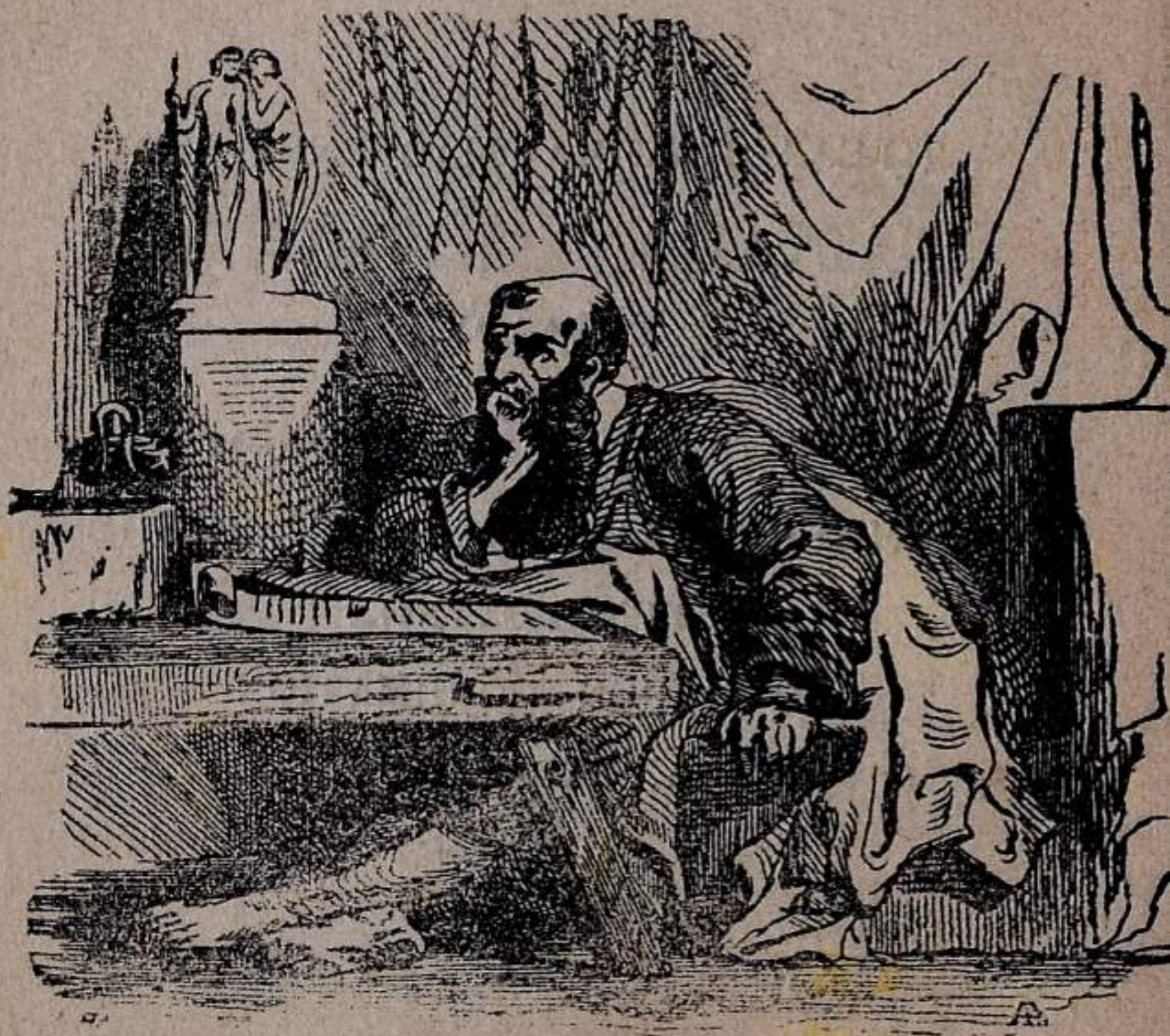


ΤΩ ΕΛΛΟΓΙΜΩ ΚΑΙ ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΩ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ
ΣΧΟΛΑΡΧΗ

ΜΛΕΙΣΤΑΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΝΤΙ ΗΜΙΝ
ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗΣ
ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ
ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΠΟΝΗΜΑΤΙΟΝ
ΕΥΣΕΒΛΣΤΩΣ
ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

Μωυ. Βιδυνη
Μωυ. Βιδυνη





Ὁ ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας μὲν ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν συγγραφὴν,
ἐπὶ τέλους δὲ ὑποκύψας εἰς ταύτην τὴν συμφορὰν οἷαν βλέ-
πετε ἐν τῇ εἰκῶνι.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀξιότιμοι Κύριοι Συνδρομηταί.

Ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως ἐνὸς τοιούτου βιβλίου δὲν εἶνε ἐπὶ κερδοσκοπία, ἀλλ' ἵνα εἰσαγάγωμεν τὰ ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσι πραττόμενα καὶ εὐρισκόμενα καὶ ἐπειδὴ παρακάλεσαν πολλοὶ ἀξιότιμοι φίλοι ἡμῶν, καὶ ἐπειδὴ προϊόντος τοῦ χρόνου πολλαὶ παρδόσεις καὶ τὰ ἐν αὐταῖς εὐρισκόμενα ἀλλοιοῦνται (ἐξ αἰτίας μὴ ὑπάρξεως ἱστορίας αὐτῶν τῶν μερῶν) καὶ ἄλλων αἰτιῶν, ἀπεφασίσσαμεν νὰ ἐκδώσωμεν βιβλίον τι, ὅπερ νὰ περιλαμβάνῃ τὰ κυριώτερα· ἐπειδὴ ἦτο δυσχερὲς τὸ ἔργον, ὃ ἀνελάβομεν, διὰ τοῦτο περιωρίσθημεν μὲν εἰς τὰ ὀλίγιστα, ἀλλὰ εἰς τα σπουδαιότερα.

Πλείστοι τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν γνωρίζουσι ὅτι, ἡ Βιθυνία διεδραμάτισεν, ἐν τῷ μικρῷ αὐτῆς κύκλῳ, πρόσωπον ἀρκετὰ σημαντικὸν ἐν τῇ Χριστιανωσύνῃ καὶ ἐν τῷ καθόλου Ἑλληνισμῷ; διὰ τοῦτο, ἐὰν ἠθέλομεν ἐξιστορήσει ὅλας τὰς πόλεις αὐτῆς θὰ ἦτο δύσκολον, περιωρίσθημεν εἰς τὰς κυριωτέρας. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἄνευ προθέσεως τοῦ νὰ προσβάλωμεν κανένα, ὅτι δὲν συνετάχθη ἐθνικὴ ἱστορία, ἐξετάζουσα σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν τε καὶ Χριστιανικὸν ἔθνος, ὅχι μόνον ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἣ ὅποια ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως ἡ κοιτὶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης. Ἐπειδὴ δὲ δὲν περιωρίσθη τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὸν στενὸν κύκλον, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἡ ἱστορία αὐτοῦ νὰ περιορισθῇ (εἰς τὸν στενὸν κύκλον.)

ς'

Διότι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κατώρθωσε νὰ ἐξελλη-
νίσῃ τὰς πρὸς βορρᾶν πρὸς δυσμ. καὶ ἀνατ. χώρας,
καὶ ἐπὶ τοσοῦτον μάλιστα, ὥστε οἱ εὐφυέστεροι καὶ
φρονιμώτεροι τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐγεννήθησαν
ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἱ ἱεραὶ Σύνο-
δοι καὶ ἄλλα συνεκροτήθησαν ἐν ταῖς Ἀσιατικαῖς, καὶ
καὶ ἡ πάλη τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν ξένων στοιχείων
διαδραματίσθη ἐν αὐταῖς.

Ὅθεν παραδίδοντες τὸ ἐλάχιστον τοῦτο πονημάτιον
ἐπικαλούμεθα τὴν εὐμενῇ μὲν ἀλλὰ καὶ δικαίαν κρί-
σιν ἐκάστου περὶ τῶν ἱστορουμένων.

Ἐγγραφον ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Μαρτίου 1885.

Μ. ἩΛ. ΒΙΘΥΝΟΣ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

—ο—ο—

Περὶ τῆς ἱστορικῆς καταστάσεως τῆς Βιθυνίας.

«Οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι
ἀνοιγέτωσαν τὰ σχολεῖα τοῦ
ἡλίου ἀνατέλλοντος.»

(Σόλλων).

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπαρχία τῆς Βιθυνίας κεῖται εἰς
τὴν Μικρὰν Ἀσίαν πρὸς βορρᾶν καὶ ἥτις περιβάλλεται ὑπὸ
τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐχρημάτισεν διοικητήριον τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνάγονται πλείσται πόλεις, αἵτινες μεγάλως διεδραμάτησαν εἰς τὴν Βιθυνιακὴν ἱστορίαν.

Ἐπεὶ εἶνε δύσκολον νὰ ἐξιστορήσωμεν ὅλας καὶ ματαίως θὰ ἀπέβη ὁ κόπος ἡμῶν διὰ τοῦτο προὔτιμήσαμεν νὰ διηγῶμεν τῶν κυριωτέρων τὴν ἀρχαιολογικὴν, καὶ τὴν διανοητικὴν κατὰστασιν.

Διότι μέχρι τὴν σήμερον πολλοὶ εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔγραψαν περὶ τῆς Βιθυνίας, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθησαν ἢ δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ ἐξάγωσιν εἰς φῶς τὰ κυριώτερα. Ὅθεν λοιπὸν παρακινήθεις ὑπὸ τῆς ιδέας ταύτης, λαμβάνω τὴν τόλμην νὰ ἐξιστορήσω αὐτάς. Διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι κειμήλια τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ναῶν, τὰς ὁποίας αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ κάτοικοι, οἱ ζῶντες εἰς τὰς πόλεις ἐτεῖνας ἐν αἷς ὑπάρχουσιν αὐτὰ δὲν γνωρίζουσι, ὥς ἐκ τούτου πολλὰ ἐξ αὐτῶν διεφθάρησαν ἔνεκεν ἀγνοίας, ἀλλ' εἰσέτι ὑπάρχουσι τινά.

Ταῦτα δὲ τὰ μνημεῖα, ἐρείπια (ναῶν, κτηρίων) δύναται νὰ ὁμολογήσῃ, ἐκεῖνος ὅστις περιηγήθῃ τὰς ἐπισήμους πόλεις, πολίχνια, κώμας αὐτῆς, ὥστε δικαίως ἤθελε καθέξει τὴν πρώτην σελίδα μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ θεωρηθῇ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀρχαιότητος, ἀνεξάντλητος πηγὴ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῆς τοιαύτης ιδέας παρακινούμενοι ἐθεωρήσαμεν καλὸν νὰ θέσωμεν ἐν ἀρχῇ τοῦ πονηματίου τούτου τὰς λέξεις ἢ ἐν **Ἀσίᾳ Ἑλλάς**.

Ἀλλὰ δυστυχῶς μέχρι τὴν σήμερον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαὶ ἐν αὐταῖς ἐκτενέστεραι καὶ διαρκοῦσαι, οὔτε ἐδοκίμασέ τις νὰ κάμῃ ἀνασκαφάς, ἵνα εἰσαγάγῃ κειμήλια

τῶν πάλαι γενομένων ἐν αὐταῖς εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον.

Διότι αἱ ἐπιγραφαὶ, ὧν εὗρηνται τρίμματα, εἰσὶ διεσπαρμέναι ἐφ' ὅλον τὸ ἔδαφος τῆς Βιθυνίας, ἅτινα παρέχουσιν ἡμῖν ἐν πρωτογράφαις ἀναμφήριστα μαρτύρια τῶν ἐποχῶν, καθ' ἃς ἐγράφησαν, ἐξηγοῦντα τὴν ἱστορίαν.

Πρὸς συμπλήρωσιν λοιπὸν τοῦ σκεποῦ ἡμῶν θὰ ἐξηστορήσωμεν λεπτομερῶς ἐκεῖνας τὰς πόλεις, αἵτινες μᾶλλον διεδραμάτισαν εἰς τὴν Βιθυνικὴν ἱστορίαν.

Ἔτι δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τοπογραφικῆς περιγραφῆς τῶν χωρίων, κρίνομεν ἄλλως τε καλὸν ὅπως περιγράψωμεν λεπτομερῶς καὶ ἐπὶ τὸ ἱστορικώτερον τὴν περιγραφὴν τῶν χωρίων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν Μητροπολίτην τῆς Νικομηδείας.

Εἶνε βέβαιον, ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν χωρίων τούτων βραδύτερον μετωκήθησαν, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βιθυνίας ὑπὸ Ὀθωμανῶν ὡς καὶ ἐκ κατοίκων μεταναστευσάντων ἐκ τῆς Πελοποννήσου, Ἡπείρου, Θράκης καὶ ἄλλων μερῶν, ὅπερ ἄλλως τρανῶς καταφαίνεται εἰσέτι ἐκ διαφόρων εἰθιμῶν, ὡς ἐκ τῆς προφορᾶς τῆς γλώσσης. Ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλοι δουλοπάροικοι μετηνέχθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν εἰς αὐτὰς τὰς πόλεις ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς χερσονήσου. Ἀπόδειξις δὲ τρανὴ τῆς μετοικήσεως αὐτῶν εἶνε, διότι εἰσέτι ὁμιλοῦν οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων αὐτῶν τὴν Ὀθωμανικὴν καὶ Ἀρμενικὴν γλῶσσαν.



ΠΕΡΙ ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΕΩΣ

(κοινῶς **Σκούταρι**).

Πάλαι ἡ πόλις αὕτη ἦτο λιμὴν τῆς παλαιᾶς Χαλκηδόνος, ἐκτίσθη δὲ κατὰ τινὰς μὲν ὑπὸ Χρύσου υἱοῦ Χρυσήϊδος καὶ Ἀγαμέμνονος, καὶ ὥς ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐκλήθη Χρυσούπολις· κατ' ἄλλους δὲ ὑπὸ τῶν Χαλκηδονίων· μετὰ δὲ ταῦτα κυριεύσαντες αὐτὴν οἱ Πέρσαι κατέστησαν ταμεῖον χρυσίου, τοῦ συναθροιζομένου παρὰ τῶν ὑποτελῶν εἰς αὐτοὺς χωρῶν καὶ πόλεων, καὶ ἀποθήκην τῶν πολεμοφοδίων των, ὅτε ἐπολέμουν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν αὐτῇ οἱ αὐτοκράτορες Κομνηνοὶ ὠκοδόμησαν ἀνάκτορα, ὧν τὸ ἐπισημότατον ἦτο τὸ Σκουτάριον(1), ἐξ οὗ ὠνομάσθη Σκούταρι. Εἰς δὲ τὰς γινομένας ἀναστατώσεις τῶν ἀποστατῶν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου παθοῦσα, καὶ ὑπὸ τῶν Φράγκων βλαφείσα, τέλος κατεστράφη ἐπὶ Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας ὀλοτελῶς, διότι δι' αὐτῆς διεβιβάζοντο εἰς τὴν Ἀσίαν πολλοὶ στρατοί. Αὕτη ἐχρησίμευσεν ὥς ἀποβάθρα τῶν ἀπὸ Ἀσίας εἰς πρωτεύουσαν ἐρχομένων, ἔχουσα πληθυσμὸν πολλῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεωροῦντες ταύτην ὡς ἱερὰν πατρίδα ἐνεταφιάζοντο ἐνταῦθα· διὸ καὶ ὑπάρχουσι/ἐκτεταμένα νεκρο-

(1) Ἐκ νῆς λατινικῆς λέξεως **Scutarium**, διότι ἐφρουρεῖτο ὑπὸ στρατιωτῶν.

ταφεία κυπαρισσόφυτα, κατοικοῦσι δὲ ταύτην 27, χιλιάδες Ὀθωμανοὶ, Ἕλληνες δὲ καὶ Ἀρμένιοι καὶ χριστιανοὶ 33 χιλιάδες, ἐνταῦθα ἐδρεύει καὶ ὁ διοικητὴς ὁ διοικῶν τὰ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου.

Ὀλίγον μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης κεῖται τὸ Χαϊδάρ Πασσᾶ, ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ἔχει ποιήσει ἐνέργειαν ὁ σιδηρόδρομος, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι θὰ φθάσῃ μέχρι Βαγδατίου, ἀφ' οὗ πρότερον συναντηθῇ μὲ τὸν σιδηρόδρομον τῆς Σμύρνης ἐν Καρᾶ Χισάρ, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ὠρίμασεν ὁ σκοπὸς οὗτος καὶ τὸ ἔργον ἔμενεν ἀτελές, φθάσας μόνον μέχρι τῆς Νικομηδείας· δι' αὐτῆς συνδέεται καὶ ὁ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν εἰς Νικομήδειαν τηλεγραφικὸς σταθμός· ἡ θέσις τῆς Χρυσουπόλεως καὶ τῶν πέριξ μερῶν εἶνε εὐάερος καὶ τερπνὴ, ἔχουσα μᾶλλον ὠραίους πολλοὺς κήπους, ἀμπελῶνας καὶ ἀγροκήπια, διὸ ἐπέσυρε τὴν περιέργειαν πολλῶν, ὥστε ἔκτισαν ἐν αὐτῇ λαμπρὰς οἰκίας καὶ ἑαρινὰς κατοικίας, ἰδίως ὅμως εἰς μικρὰν καὶ μεγάλην Τζάμλιτζαν. Κατέναντι δὲ τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου ἐπὶ ὑφάλου, εὐρισκομένου νησιδρίου, ὑπάρχει πύργος, ὅστις κατ' ἄλλους μὲν λέγεται τοῦ Λεάνδρου, κατ' ἄλλους δὲ τῆς νύμφης Δαμάλεως συζύγου Χάριτος Στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων, ὅστις ἐβοήθει τοὺς Βυζαντινοὺς κατὰ τοῦ Φιλίππου Μακεδόνα, ὅστις, τελευτήσασαν αὐτὴν, ἐνεταφίασεν εἰς τοῦτο τὸ νησίδριον καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτῆς κατεσκεύασε τύμβον καὶ πύργον· διὰ ταῦτα ἔκτοτε παρὰ μὲν τῶν ἡμετέρων ἑκαλεῖτο πύργος τῆς κόρης, παρὰ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν πύργος παρθένου Κῆζ κουλεσί.

Πλησίον τῆς πόλεως τοῦ Χαϊδάρ-Πασσᾶ ἐπὶ τινος λόφου, ἀριστερὰ εἰς τὸν εἰσπλέοντα, κεῖται ὁ μεγαλειότερος στρα-

τῶν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, ὀνομαζόμενος Σελιμηγὲς-Κισ-
λαση. Ἐν Χρυσουπόλει συνέστη Ἑλλ. Σχολὴ ἀπὸ τὸ 1830.

Περὶ Ἀριτζοῦ ; ἡ κοινῶς Δάριτζα.

Μετὰ τὴν Χρυσούπολιν κρίνομεν ἀξίαν ὑπὸ τὴν ἀρ-
χαιολογικὴν ἔποψιν τὴν Ἀριτζοῦ. Ἡ Ἀριτζοῦ κειμέ-
νη εἰς τὰ παράλια μέρη τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου εἶνε ἐμ-
πορικὴ πόλις. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἅπαντες εἶνε χριστια-
νοὶ ἐκτὸς ὀλίγων Ὀθωμανῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν ἀμ-
πελουργίαν, κηπουρίαν, ἀλισίαν ἰδίως τῶν σκόμβρων (1),
καὶ τὴν ναυτηλίαν, καὶ ἀποτελοῦντες μίαν κώμην περιέ-
χουσιν συνοικίας ἔνθα ὑπῆρχε σχολή, ἐν ᾗ ἐδίδαξαν
πολλοὶ πεπαιδευμένοι, οἷον ὁ ἱατροφιλόσοφος Ἀδαμάντιος,
ὁ πρόπαππος τοῦ σοφοῦ Κοραῆ, περὶ δὲ τὰ 1786-1816
ἐδίδαξαν ὁ Ἀγαθάγγελος ὁ ἱερομόναχος καὶ Ἀγάπιος ὁ
Πατρὺς οὗ μαθηταὶ ἐχρημάτισαν ὁ κ. Ν. Λογάδης καὶ
πολλοὶ τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐγενῶν, ἔτι δὲ ὁ
Μάντζαρης, παρ' ᾧ ἐμαθήτευσεν ὁ Γ. Χρυσοδόργης.

Ἐν αὐτῇ συνέστη Ἑλλ. Σχολή, περὶ τὰ μέσα τῆς 18^{ης}
ἐκατονταετηρίδος, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπὶ 30 ἔτη ἡ σχολὴ
αὕτη ἐστερήθη διδασκάλου ἐπὶ δὲ τὰ 1857 ἀνέλαβε τὴν
διεύθυνσιν αὐτῆς ὁ ἱεροδιδάσκαλος Ἀμβρόσιος Χρηστίδης
Νικομηδείας, ὅστις ἐδίδαξεν ἐπὶ ὁλόκληρα 4 ἔτη σὺν τούτοις

(1) Οἱ σκόμβροι οὗτοι οἱ ἀλιευόμενοι κατὰ τὸν Μάϊον καὶ Ἀπρί-
λιον, λέγονται τζῆροι, ὠνομάσθησαν δὲ τζῆροι ἐκ τῆς λέξεως (ζη-
ρὺς), διότι οὗτον ξηραίνωνται ἐπὶ θινώδους παραλίας τῆς αὐτόθι
κειμένης· ἐπειδὴ καῖνται ἀπὸ τῶν λιθαρίων τῶν ἐπὶ τῆς θινώδους
ἀκτῆς κειμένης, διὰ τοῦτο γίνονται γευστικοὶ μᾶλλον.

ἐκπληρῶν καὶ χρέη ἱεροκέρυκος. Ἡ σχολὴ αὕτη διατηρου-
μένη εἰσέτι ἔχει ἐπίσημον βιβλιοθήκην περιέχουσαν ἀνέκ-
δοτα χειρόγραφα καὶ ἀρχαίας τινὰς ἐκδόσεις πολλῶν συγ-
γραφέων. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη, ὡς λέγεται, ἐσχηματίσθη
ὑπὸ πριγκήπων καὶ διοικητῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐ-
ξορισθέντων μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
Πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως ἐπὶ τινος λόφου, κεῖται τὸ
μνημεῖον τοῦ Ἀννίβα, τοῦ ἐκφυγόντος εἰς τὸν βασιλέα
Προυσίαν τὸν α'. Πρὸς Δ. κεῖται τὸ φρούριον τῆς Φιλοκρή-
νης, ἥτοι ἐκεῖνο τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἐγκατεστήθησαν οἱ
Μεγαρεῖς, ὅτε ἀπῆλθον πρὸς εὗρεσιν τῆς Τυφλοπόλεως κατὰ
διαταγὴν τοῦ Μαντείου, ὁδηγούμενων ὑπὸ τοῦ Βύζα, ἐξ οὗ
ὠνομάσθη καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ κτισθὲν πόλις Βυζάντιον, κεῖ-
ται δὲ ἡ Φιλοκρήνη μακρὰν τοῦ ἁγιάσματος τῆς Μεταμορ-
φώσεως τοῦ Σωτῆρος.

Ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἀφαιρέσας πολλὰ καὶ διά-
φορα βιβλία χρήσιμα δι' ἑαυτὸν ὁ Ἀδαμάντιος Ρύσιος,
συνεκρότησε ἰδίαν βιβλιοθήκην, τὴν ὁποίαν ἀποθανὼν ἔδω-
κεν εἰς τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῆν (ἀπέθανε δὲ ἐν Χίῳ, δια-
τελῶν ἐκεῖσε διδάσκαλος) ἀλλ' ἡ βιβλιοθήκη αὕτη δὲν ἔχει
τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς καλλονὴν, διότι διδάσκαλοι καὶ περιη-
γηταὶ κατὰ διαφόρους χρόνους μεταβάντες ἐκεῖ ἀπεστέρη-
σαν πολλὰ βιβλία ἐξ αὐτῆς.

Εἶνε δὲ τὸ μέρος τοῦτο παραθαλάσσιον, ὁχυρὸν, καὶ ὑ-
πάρχει ἐν φρούριον τὸ ὁποῖον ἠλώθη περὶ τὰ 1424 (ὡς μαρ-
τυρεῖ ὁ Κ. Τεζιέρος)· κατὰ παράδοσιν δὲ σωζομένην, λέγου-
σιν οἱ κάτοικοι, ὅτι ἦτο κώμη Ἀρέται ἢ Ἀρετοῦσα, ἐκ τοῦ
ὁποίου ὠνομάσθη Ἀρετζοῦ. Περὶ ταύτης τῆς πόλεως Στέ-
φανος ὁ Βυζάντιος ἀναφέρει λέγων· (ἐστὶ καὶ Τράλιον Βιθυ-
νίας, ἡ καθήκει πρὸς τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον). Ὁ δὲ Μελέ-

τιος Ἀθηνῶν μέμνηται περὶ αὐτοῦ λέγων, «Ἐν Βιθυνίᾳ ἔστι Τράριον πολίχνιον, ὅπερ λέγεται Ἀρίτζιον), τὸ ὁποῖον νῦν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Ταρίτζα. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι ναοὶ καὶ συνοικίαι τέσσαρες καὶ ἐρεῖπια πολλῶν ναῶν, ἐξ ὧν ἡ μία ἔχει καὶ ἀρχαῖον ναὸν τοῦ προφήτου Ἑλίου, ἔχοντα χάτωθεν ὑπόνομον, ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς θαλάσσης. Οἱ χάρτοιχοι τῆς Ἀριτζοῦς εἶνε 800, ἐξ ὧν 600 συμποσοῦνται Ἕλληνες χριστιανοί, καὶ ἕως 20 οἰκογένειαι Ὀθωμανικαὶ κτλ. αὕτη ἐκτὸς τῆς ἐλληνικῆς σχολῆς, ἔχει καὶ δημοτικὴν. Οἱ φύσει φιλόμουσοι Ἀριτζιανοί, ἱδρυσαν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν νηπιαγωγεῖον.

Χάραξ = Τουρκιστὶ Χέρεκε.

Παράλιος πόλις καὶ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς μετὰξης, καταστήσασα ἐμπορικὴ πόλις ἔνεκα τοῦ σιδηροδρόμου ὅστις διέρχεται διὰ ταύτης τῆς πόλεως, ἐν αὐτῇ ὑπῆρχε φρούριον τοῦ ὁποίου νῦν μόνον τὰ ἐρεῖπια σώζονται, ἡλώθη δὲ αὕτη ὥς καὶ τὸ Ἀγχυρον ὑπὸ Ὀσμὰν καὶ Ὀρχάν καὶ τῶν σὺν αὐτοῦ, οἵτινες ἀποκατέστησαν κατὰ τὸν ΙΒ'. αἰῶνα, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ κατέστησαν καθέδραν τῆς ἐξουσίας τῶν τὸ Ἰκόνιον, ἐξ οὗ ὠνομάσθησαν οἱ τοῦρκοι Ὀσμανλίδαι. Εἶνε δὲ τὸ μέρος τοῦτο ἀξιοσημεῖωτον εἰς τὴν ἱστορίαν, διότι ἐν αὐτῇ ὁ Θεόδωρος Λάσκαρης ἐνίκησεν ἐν λαμπρᾷ μάχῃ τοὺς Φράγκους· μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἀποικία Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἐγκατεσταθέντες ἐκεῖ ἔκτισαν κώμην τινα, οἵτινες προΐοντος τοῦ χρόνου καὶ μέχρι πρὸ 40 ἐτῶν τρομεροὶ λησταὶ ὄντες, ἐλήστευον τοὺς ἐκεῖθεν διαβαίνοντας, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἄλλων ἐμπορικῶν σχέσεων ἐξημερώθησαν, καὶ νῦν ἐνσυχολοῦνται εἰς τὴν ἀμπελοουργίαν καὶ γεωργίαν,

διότι τὸ μέρος εἶνε <ίαν καρποφόρον. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάνου τοῦ ἀειμνήστου Μετζιτ, ἰδρύθη ἐργαστάσιον τῶν μεταξωτῶν καὶ χρυσῶν ὑφασμάτων, καὶ ἰδίως τῶν πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνακτόρων, ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ ἐργαστάσιον τοῦτο πρὸ ὀλίγον ἐτῶν ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ κατέπεσε ὅλο τὸ κτήριον, νῦν δὲ ἀνεγερθὲν ἔτι καλλίτερον προσελκύει τὴν ἀγάπην παντὸς διαβάτου νὰ περιέλθῃ αὐτὸ ἐν ᾧ ἐργάζονται χιλιάδες ἀνδρῶν καὶ κορασίων· ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης εἶνε Ὀθωμανοὶ σχεδόν.

Ἔχει δρόμους πλατεῖς καὶ καλοὺς, κτήρια ὠραῖα. Αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν εἰσὶ λιθόκτιστοι καὶ μονώρυφοι τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν εἶνε ὅ,τι ὠραῖον ἀναπνευστικώτατον καὶ σχεδὸν ἅπασαι ἔχουσι κῆπον ἢ ἀνθῶνα.

Ὀλίγον μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης κεῖται μία γέφυρα, δι' ἧς διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος· ἡ γέφυρα αὕτη ἔχει μῆκος μὲν 840-850 πήχεις, βάθος 65-70 πήχεις καὶ 8-9 πλάτος· εἶνε δὲ κατασκευασμένη ὅλως ἐκ σιδήρου, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τεσσάρων στηλῶν, καὶ κάτωθεν αὐτῆς χύνεται ξηροπόταμος.

Περὶ τοῦ Ἀδὰ-Παζαρίου

ἢ Νῆσος τῆς Ἀγορᾶς.

Ἱστορικὴ ἐποψία.

Ἡ πόλις αὕτη κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Σαγάριου ποταμοῦ, εἶνε ἐν τῶν καλλιτέρων πόλεων τῶν ἐν Βιθυνίᾳ εὐρισκομένων, κατοικεῖται δὲ ὑπὸ 20 χιλιάδων περίπου ψυχῶν.

Ἡ πόλις αὕτη κατὰ παράδοσιν τινα ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν

δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἄλλη τις πλησίον αὐτῆς, τῆς ὁποίας μόνον τὰ ἐρείπια σήμερον σώζονται.

Ἐσχηματίσθη δὲ βραδύτερον, ὅτε ὁ σουλτάνος Ὁρχὰν κυριεύσας τὰ μέρη ἐκεῖνα ἤρχισε καταστρέφων καὶ λεηλατῶν ἅπαντα τὰ πλησιόχωρα χριστιανικὰ χωρία, τινὲς τῶν κατοίκων τούτων φεύγοντες τὴν τελείαν καταστροφὴν ἐκρύβησαν οἰκογενειακῶς πρὸς τὸ μέρος τοῦ νῦν Ἀδὰ-Παζαρίου, διατελοῦντος τότε ἐρήμου καὶ δασώδους ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ κρύψῃ τοὺς φυγάδας ἀπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς ἐρεῦνας τῶν τυράννων. Τοσαύτη δὲ πληθὺς φυγάδων συνεκεντρώθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ἐσχηματίσθη ἀποικία ἀξιόλογος, ἥτις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν καλύβαις ἐνδισκωμένη, βραδύτερον δὲ ἤρχιζε νὰ κτίζῃ καὶ οἰκίας, καὶ μετ' ὀλίγον ἐκ τοῦ ἐρήμου καὶ δασώδους ἐκεῖνου μέρους ἀνέθορε νέα πόλις, σχηματισθεῖσα διὰ τῆς ἀόκνου φιλοπονίας τῶν προσφύγων, καλλιεργησάντων πρὸς διατροφὴν αὐτῶν καὶ τοὺς πέριξ τόπους.

Προϊόντος τοῦ χρόνου τόσον πλουσία ἀποικία ἐγένετο, ὥστε, ἀπῆλαυσε βραδύτερον παρὰ τῶν διαδόχων τοῦ Ὁρχὰν καὶ τινων προνομίων ἀσυδοσίας, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐντὸς ὀλίγου ἔτι ἔλαβεν ἀνάπτυξιν ἀξιόλογον κατὰ τὸ ἐμπόριόν τε καὶ κατὰ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ ὡς ἐκ τοῦ προσφόρου τῆς θέσεως, καὶ διότι κεῖται ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρων κοινοτήτων.

Ὀνομάσθη δὲ Ἀδὰ- (τὸ ὁποῖον παρὰ τοῖς Τούρκοις ὀνομάζεται νῆσος) ἕνεκα τῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκειται· διότι περιβάλλεται ὑπὸ δύο ποταμῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ Σαγγαρίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑφ' ἑνὸς ἄλλου ποταμοῦ σχημακτιζομένου ἐκ τῆς Βοάννης λίμνης καὶ ὀνομαζομένου Τσάρ- -

Σουγιοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ὑδρεύεται ἅπασα ἡ πόλις καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ εὕρισκόμενα χωρία . . .

Παζάρ (ἦτοι ἀγορὰ) διότι εἶνε κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν πέριξ εὕρισκομένων χωρίων, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκάστην Δευτέραν συγκροτεῖται ἀγορὰ (Παζάρι) εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ τῶν διαφόρων πέριξ χωρίων συρρέει ἄπειρον πλῆθος.

Ὡς ἐκ τῆς γονιμότητος δὲ τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ εὕρσκεται, καὶ τῶν πολυαρίθμων κοινοτήτων, αἵτινες τὴν περιστοιχίζουσι καὶ τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, αἵτινες ἐν αὐτῇ ἐνεργοῦνται ὑφ' ὅλων τῶν πέριξ κειμένων κοινοτήτων, ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοσαύτην ἀνάπτυξιν ἔλαβεν, ὥστε κατὰ τε τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸν πληθυσμὸν ἀκόμη, ἐπιτυχῶς ἀμιλλᾶται σήμερον, πρὸς τὴν Νικομήδειαν πρωτεύουσαν τοῦ Νομοῦ καὶ ἐνὸς τῶν ἐπισημοτέρων καὶ ἐμπορικωτέρων πόλεων καὶ λιμένων τῆς Βιθυνίας.

Ἐξ ὅλων τούτων ἀποδεικνύεται, ὅτι ἤθελε ἔτι περισσότερον ἀναπτυχθῇ ἡ πόλις αὕτη, καὶ ἔτι περισσότερον ἔμελλε νὰ ᾔητο ἀνθηροτέρα σήμερον, ἐὰν οἱ ποταμοὶ, οἵτινες περιβρέχουσιν αὐτὴν καὶ ἰδίως ὁ Σαγγάριος, δὲν τὴν κατέκλυζον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, οἵτινες ἐπιφέρουσι μεγίστας ζημίας εἰς αὐτήν.

Συνήθως ἡ πλημμύρα τοῦ Σαγγαρίου γίνεται κατὰ τὸν Μάρτιον μετὰ βροχερὸν καὶ χιονώδη χειμῶνα.

Ἡ δὲ πρώτη πλημμύρα συνέβη κατὰ τὸ 1862 περίπου, ἡ δὲ δευτέρα ἡ καὶ σπουδαιότερα τῇ 1867, τὴν ὁποίαν σχεδὸν καὶ πολλὰ φύλλα ἔγραψαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ προκύπτουσα ζημία ἀναβαίνει κατὰ χιλιάδας λιρῶν.



Ἄλλ' ἡ τρομερωτέρα πλημμύρα καὶ ἀνήκουστος εἰς τὰ
 ῥονικὰ τῆς πόλεως ταύτης συνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας Σου-
 λεϊμάν Γ' τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, καθ' ἣν πολλαὶ μητέρες
 κλαυσαν, πολλαὶ οἰκίαι κατεστράφησαν καὶ πολλοὶ ἐπνί-
 ησαν.

Τὸ πάθημα τοῦτο διήγειρε τὸν οἶκτον ἀπάντων τῶν
 πέριξ εὐρισκομένων, καὶ μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ὑδάτων
 ἔσπευσαν πάντες ἀνεξαιρέτως, ἵνα παράσχωσι πᾶσαν ἀπαι-
 τουμένην συνδρομὴν εἰς τοὺς παθόντας· ἀλλ' αἱ ἰδιωτικαὶ
 αὐτῶν ἐνέργειαι ὑπὲρ τῆς παθούσης πόλεως, ὅσον γενναῖαι
 καὶ ἂν παρεσχέθησαν, ἐχρησίμευσαν ὥς μικραὶ σταγόνες
 παρηγορίας ριφθεῖσαι εἰς ὠκεανὸν δυστυχίας.

Τὸ γεγονός τοῦτο, ὅπερ ἐπροξένησε θλιβερόν κρότον εἰς
 τὰς διαφόρους σχεδὸν πόλεις τῆς Ἀνατολῆς, ἔπληξε καὶ
 τὸ οὖς τῆς Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος Σουλεϊμάν Γ' καὶ ἐκί-
 νησε τὰ ἐλεήμονα καὶ οἰκτῆρμονα αὐτοῦ αἰσθήματα ὑπὲρ
 τῆς δυστυχοῦς ταύτης πόλεως, καὶ ὁ πραγματικῶς μεγα-
 λοπρεπῆς καὶ ἔνδοξος οὗτος μονάρχης ἀπεφάσισεν ἀνυπερ-
 θέτως νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν αὐτῆς κομίζων ἄφθονα τὰ
 μέσα τῆς ἀνακουφίσεως τῆς δυστυχίας. Συνοδευόμενος ὑπὸ
 τοῦ Μεγ. βεζύρου του, Ἀλβανοῦ, ὑπὸ λαμπρᾶς συνοδείας
 καὶ ἄρχετοῦ στρατοῦ, ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον τῆς δυστυ-
 χίας, ὅπου μετὰ πατρικῆς μερίμνης καὶ βασιλικῆς τῷ ὄντι
 ἐλευθεριότητος, συνετέλει πρὸς παρηγορίαν καὶ περίθαλψιν
 τῶν παθόντων, ἐπεσύρων ἑαυτῷ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας
 αὐτῶν. Ἀφοῦ δὲ ἔμμενε πολὺν καιρὸν εἰς τὸν τόπον τοῦ
 δυστυχήματος, ὅτε ἐπέστρεφεν εἰς τὴν ἑδραν τοῦ οὗτος ὁ
 μονάρχης, ἠκολούθησεν οὐχὶ τὴν διὰ τῆς Σαπάντσας ὁδόν,
 τὴν ὁποίαν διήνυσεν κατὰ τὴν ἄφιξίν του, ἀλλ' ἑτέραν τὴν

διὰ τῆς βορείας ὀχθῆς τῆς Βοάνης(1) λίμνης διερχομένην, καὶ κατ' εὐθείαν εἰς Νικομήδειαν ἄγουσαν. Τὸ δὲ μεταξὺ Ἀδᾶ Παζαρίου καὶ Νικομηδείας διάστημα εἶνε περίπου 7 ὥραι, ἡ δὲ ὁδὸς εἶνε ἀμαξιτὴ καὶ ὁμαλή.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης (διὰ μέσου τοῦ Πέσ-κιοπροῦ καὶ τοῦ Σαδироγανίου) εἰς ἀπόστασιν μόλις μίαν ὥραν ἀπέχουσιν τῆς παθούσης πόλεως Ἀδᾶ-Παζαρίου, ἐπὶ τοπίων τερπνῶν καὶ ὑπὸ γονιμοτάτων γαιῶν περιστοιχιζομένων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Βυζαντινῶν ἔκειτο πληθὺς χριστιανικῶν χωρίων, τὰ ἐρείπια τῶν ὁποίων ἔτι καὶ νῦν σωζόμενα μαρτυροῦσι τὴν τότε εὐδαίμονα κατάστασιν τῶν τόπων τούτων καὶ τὴν ἀνθηρότητα τῶν ἤδη ρηθέντων τόπων.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸ Σαριδογάνιον τὸ ὁποῖον (δυτικ. τοῦ Ἀδᾶ-Παζαρίου κεῖται) εὐρίσκονται ἐπὶ λοφίσκων οἱ ναοὶ, οὕτως εἶπεν, οἵτινες τιμῶνται, ἄλλοι μὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἅγιος Γεώργιος, Ἅγιος Νικόλαος, Ἅγιος Δημήτριος, Προφήτης Ἡλίας, ἄλλοι δὲ Ἁγία Παρασκευή, Ἁγία Κυριακή, Ἁγία Μαρίνα, τὰ ἐρείπια τούτων τῶν ναῶν, ἅτινα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐξεχώσθησαν καὶ ἰδίᾳ τὰ τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ Γεωργίου, καὶ ἡ πληθὺς τῶν ἀνθρωπίνων ὀστέων τῶν ὑπ' αὐτὰ ἀνευρεθέντων, ἀρκούντως μαρτυροῦσι περὶ τῆς πάλαι λαμπρότητος τῶν κοινοτήτων ἐκείνων, καὶ

(1) Ἡ Βοάνη λίμνη κεῖται πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Νικομηδείας καὶ πλησίον τῆς Σαπάντζας ἐξ ἧς ὠνομάσθη Σαπάντζια-χιολοῦ, περίξ τῆς λίμνης ταύτης εὐρίσκονται χωρία, ἅτινα εἶνε κατώκοιμένα σχεδὸν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, καθὼς καὶ ὁ Ἑσμές, ὅστις κατοικεῖται ἀναμιξ ὑπὸ Ὀθωμανῶν καὶ ὀλιγίστων Χριστιανῶν. Εἶνε ταχυδρομικὸς σταθμὸς, δι' αὐτῆς διέρχονται οἱ ὁδοιπόροι ἐντεῦθεν ἐξάγονται μῆλα, ἀπίδια, ἡδιστα, ἅτινα κομίζονται εἰς τὴν Κ[πολιν].

τῆς καταστροφῆς, ἵς ἔτυχον ἐκ τῆς ἐφορμήσεως τοῦ δορυ-
κτῆτορος Σουλτάνου Ὁρχάν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων, πρὸς ἀ-
νατολὰς τοῦ Ἀδὰ-Παζαρίου κεῖται πολίχνιον τι ὀνομαζό-
μενον Ἐκίστζε, πλησίον τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχουσι μέ-
χρι τὴν σήμερον φρούρια καὶ κατακόμβαι τὰ ὅποια σχεδὸν
εἶνε ἡρειπωμένα καὶ ἐντὸς ἐνὸς φρουρίου ἔχουσι φυτευθῆ
μεγάλα δένδρα· ἐξ ὧν τούτων ἀποδεικνύεται ἡ ἀρχαία
ἀκμαία κατάστασις αὐτῶν τῶν χωρίων.

Διερχόμενος τὰ μέρη ταῦτα ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάν καὶ
μὲ παρατηρητικὸν βλέμμα θεωρῶν τὰ πέριξ, κατεληφθῆ
ὑπὸ θαυμασμοῦ καὶ μελαγχολίας ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν τερπνῶν
μὲν ἀλλ' ἐρήμων τούτων τόπων, καὶ μετὰ λύπης ψυχικοῦ,
οὕτως εἰπεῖν, πόνου ἔβλεπε τὰς γονιμωτάτας ἐκείνας γαίας
χέρσους καὶ ἐρήμους ἐλλείψει ἐργατικῶν χειρῶν πρὸς καλ-
λιέργειαν καὶ χρησιμοποίησιν.

Ταῦτα καὶ τοσαῦτα περίπου περὶ τῆς ἱστορικῆς κατα-
στάσεως τῆς πόλεως ταύτης· νῦν δὲ ἀρχόμεθα τῆς ἀρχαιο-
λογικῆς καταστάσεως, καὶ τῆς ἐνεστῶσης.

Ἐνεστῶσα κατάστασις.

Ἀλλ' ἡ δύστηνος αὕτη πόλις δὲν κατημαστίζεται μόνον
ὑπὸ τοῦ Σαγγαρίου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πυρκαϊῶν, αἵτινες προ-
ξενοῦσι μεγίστας βλάβας, διότι σχεδὸν ὅλαι αἱ οἰκίαι εἰσι
ξύλιναι, καθὼς πρὸ δύο περίπου ἐτῶν (ἦτοι τὸ 1883 τὴν
27 Δεκεμβρίου) τὴν νύκτα ἐγένετο παρανάλωμα σχεδὸν τὸ
ἡμισυτῆς ἀγορᾶς, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς καταστηματάρχας οὐδὲ
τοῦ ἐλαχίστου πράγματός των ἠξιώθησαν νὰ λάβωσιν. Ἐπει-
δὴ δὲ τὰ καέντα καταστήματα ἦσαν ξύλινα ἀπεφάσισαν οἱ
κτήτορες, κατὰ διαταγὴν τῆς διοικητικῆς Ἀστυνομίας

ἡμεῖς δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ
ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ
ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ

νὰ ἀνεγείρωσι πλέον λιθόκτιστα καταστήματα, ὡς καὶ γίνεται σήμερον.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀδὰ-Παζαρίου, ὡς ἀνωτέρω ἐδηλώσαμεν, εἶνε περίπου 20 χιλιάδαις ἐξ ὧν 260 σχεδὸν οἰκογένειαι Χριστιανικαί, καὶ 1800 οἰκογένειαι Ἀρμένιοι καὶ 2000 περίπου Τοῦρκοι καὶ ὀλίγιστοι Διαμαρτυρόμενοι, Κιρκάσιοι, Κιούρτιδες, καὶ Μουχατζίδες ἀλλ' οἱ μετερχόμενοι τὸ ἐμπόριον εἶνε οἱ Χριστιανοὶ καὶ οἱ Ἀρμένιοι καὶ ὀλίγιστοι Τοῦρκοι. Ἡ ἀγορὰ αὐτῆς παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἀγορὰν τῆς Νικομηδείας εἶνε πλέον καλλιτέρα, μετὰ δὲ τὴν πρὸ ὀλίγου ἐτῶν γενομένην πυρκαϊάν (τῷ 1883 τὴν 27 Δεκεμβρίου) ἔτι περισσότερον ἐκαλλωπίσθη διὰ κτηρίων ὅλως λιθοκτίστων κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σχέδιον, ἔχει δρόμους πλατεῖς ὁμαλοὺς καὶ λιθοστρότους. Ἐν αὐτῇ ἐδρεύει ὁ καϊμακάμης (ὑποδιοικητῆς), ἀλλ' ὅστις ὑπάγεται ὑπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ διοικητοῦ τῆς Νικομηδείας. Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης ἔχει 260 οἰκογενείας, εἶνε δὲ διηρημένη εἰς δύο ἐνορίας, εἰς ἐνορίαν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ εἰς τὴν τῆς Κοιμήσεως. Ὁ μὲν ναὸς τοῦ Προφ. Ἡλίου, ἐκτίσθη τὸ 1831 περὶ τὸ φθινόπωρον. Ὁ ναὸς οὗτος περιστοιχίζεται ὑπὸ τειχῶν, ἐν δὲ τῇ αὐλῇ τοῦ ναοῦ ὑπάρχει ναήδριον τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ, ὅπου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ Ἀγίου μεγάλη λιτανεία γίνεται. Εἶνε δὲ ἐσταλισμένος ὁ ναὸς τοῦ προφ. Ἡλ. διὰ εἰκόνων, ὑπάρχει δὲ ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ὁ νάρθηξ· ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τείχους τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ κεῖται τὸ παλαιὸν Σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐδίδαξαν πλεῖστοι διδάσκαλοι κατὰ διαφόρους χρόνους, ἀλλὰ τὸ ὅποῖον σήμερον δὲν εἶνε ἐν χρήσει· ἀντ' αὐτοῦ δὲ τὸ 1876 ἐκτίσθη νέον Σχολεῖον (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Παρθεναγωγείου) προστατοῦντος τοῦ μακαρίτου Χα. Γαβριήλ,

κεῖται ὅπερ εἰς τὸ κέντρον τῶν δύο ἐνοριῶν. Ὁ δὲ ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῷ 1832, ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ναοῦ τούτου ὑπῆρχε Σχολεῖον, ἀλλὰ δυστυχῶς σήμερον ἔχει μεταβληθεῖ εἰς καπνοεργοστάσιον. Νῦν δὲ ἐν μόνον Σχολεῖον Ἀλληλοδιδασκτικὸν ὑπάρχει, τὸ ὅποιον συντηρεῖται ὑπὸ τῶν δύο ναῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Σχολείου τε καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ διὰ τὸ ὅποιον κατ' ἔτος καταναλίσκονται 180—200 λίρας.

Προστατεύεται δὲ τὸ Σχολεῖον τοῦτο ὑπὸ πέντε ἐφόρων (σχεδὸν πάντων ἀγραμμάτων, ἐπόμενον δὲ εἶνε ὅποιον διδάσκαλον θὰ φέρωσι καὶ ὅποιος θὰ εἶνε ὁ καρπὸς αὐτοῦ, ἐν γένει ἡ κατάστασις τοῦ Σχολείου τούτου εἶναι δυσάρεστος ἀλλὰ τί μέλλει γενέσθαι, διότι σχεδὸν εἶναι ἀπροστάτευτον) καὶ ὑπὸ Δημογεροντίας. Εἶνε δὲ τὸ Σχολεῖον τοῦτο διηρημένον εἰς δύο τμήματα, ἥτοι εἰς τὸ Ἑλληνοδιδασκτικὸν καὶ εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον, καὶ εἰς μὲν τὸ δεξιὸν μέρος διδάσκονται οἱ ἄρρενες, εἰς δὲ τὸ ἄρρεστερον τὰ κοράσια.

Καὶ εἰς μὲν τὸ τμήμα τῶν ἀρρένων φοιτῶσι 80 μικροὶ καὶ μεγάλοι, εἰς δὲ τὸ τῶν κορασίων 50 μικρὰ καὶ μεγάλα. Διευθύνεται δὲ τὸ μὲν τῶν ἀρρένων ὑφ' ἐνὸς ἀλληλοδιδασκάλου καὶ ἐνὸς βοηθοῦ καὶ ἐνὸς παιδονόμου, τὸ δὲ κορασίων ὑπὸ μιᾶς διδασκαλίσσης καὶ μιᾶς παιδονόμου.

Οἱ Ἀρμένιοι ἔχουσιν ἔχουσιν Ἐκκλησίας τρεῖς (3) καὶ πολλὰ Σχολεῖα, οἱ διαμαρτυρόμενοι μίαν Ἐκκλησίαν, ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς Σχολεῖον τῶν.

Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ἐν Ἀστυνομικὸν τμήμα μετὰ 10 κλητῆρων καὶ ὀλιγίστων στρατιωτῶν, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ Ἀστυνομικοῦ τμήματος Τηλεγραφεῖον, ἀριστερὰ τοῦ Ἀστυνομικοῦ τμήματος Δημαρχεῖον. Δήμαρχος δὲ εἶνε εἰς Ἀρμένιος

ονομαζόμενος Χᾶ Σιραγιάν, ἀνὴρ φιλέλληνα, κατάλληλος εἰς ταύτην τὴν ὑπηρεσίαν, εὖνοούμενος τοῦ Σουλτάνου, τὸν ὁποῖον πολλάκις οἱ Τοῦρκοι ἠθέλησαν νὰ ἀνατρέψωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν.

Ἀρχαιολογικὴ ἐποίησις αὐτῆς.

Ἄν καὶ εἶνε δύσκολον νὰ ἐξιστορήσῃ τις ἀκριβῶς τὴν ἀρχαιολογικὴν κατάστασιν μιᾶς πόλεως σχεδὸν ἀσημάντου ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἂν εἶνε περιττὸν, ἐκρίναμεν καλὸν νὰ εἴπωμεν ὀλίγιστα τὰ ὁποῖα εἶδωμεν ἰδίῳις ὄμμασι καὶ τὰ ὁποῖα κρίνομεν ἄξια ἀναγνώσεως.

Μίαν ὥραν μακρὰν σχεδὸν τῆς πόλεως πρὸς Δ ὑπάρχει μία γέφυρα τῆς ὁποίας τὸ μὲν μῆκος εἶνε 450 περίπου πηχ. τὰ δὲ πλάτος 8. σχεδὸν καὶ τὸ ὕψος 10 πηχ, συνίσταται δὲ ἐξ 25 θόλων.

Κατὰ διαστήματα ἡ γέφυρα αὕτη φέρει ὁπᾶς, δι' ὧν δύναται εἰς μόνον ἄνθρωπος νὰ εἰσέλθῃ, καθὼς δὲ φαίνεται, ὅτι αὗται εἶνε θύραι τῶν κατακόμβων. Εἰς τὴν Α. ἄκραν ταύτης εὐρίσκονται ἐρείπια νχοῦ τινος, προσκεκολλημένου ἐπὶ τινος λόφου. Τοῦ ναοῦ τούτου σώζεται μόνον τὸ μέρος τῆς Ἀγίας Τραπέζης, ὡσαύτως δὲ καὶ μέρος τοῦ θόλου τοῦ εὐρισκομένου ἄνωθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης, πάντα δὲ τὰ ἄλλα μέρη ἔχουσι κατοκρημνισθῇ. Δεξιὰ τοῦ ναοῦ ὑπάρχει ἐν μονοπάτιον, δι' οὗ εἰς μόνον δύναται νὰ ἀνέλθῃ, τὸ δὲ μονοπάτιον τούτου ἄγει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ θόλου ἐνθα εὐρίσκεται ὁπή, δι' αὐτῆς πάλιν εἰς μόνον δύναται νὰ κατέλθῃ, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν οὐδεὶς κατηλθε εἰς τὸ μέρος τοῦτο, διότι πολλοὶ πολλάκις ἐξετάσαντες καὶ κατελθόντες μέχοι σημείου τινος εὔρον ὅτι εἶναι λαβύρινθος.

Κάτωθεν τῆς γεφύρας ταύτης δεξιὰ σώζονται ἐρείπιά τινα, ἃ τινὰ μαρτυροῦσιν ὅτι ἐνταῦθα ἐξάπαντος ὑπῆρχε πόλις καὶ μάλιστα ἐπίσημος, ἣτις κατεστράφη ὀλοτελῶς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάνου Ὁρχαν τοῦ ἐκπορθητοῦ. Τοῦ ναοῦ τούτου, οὕτως εἰπεῖν, σώζονται καὶ εἰκόνες τινὲς ἁγίων καὶ ἀποστόλων, ἀλλ' ἢ μᾶλλον εὐδιάκριτος εἰκὼν εἶνε τῆς Θεοτόκου κρατούσης εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τὸν υἱὸν αὐτῆς, Κύριον, τὰς εἰκόνας ταύτας ἂν καὶ ἐπροσπάθησαν οἱ Τοῦρκοι νὰ ἐξαλείψωσι δὲν ἡδυνήθησαν, ἀλλὰ σχεδὸν ἡκροτηριάσθησαν καὶ ἐχρωματίσθησαν, ὥστε εἶνε δύσκολον νὰ διακρίνη ξένος τις, ὅστις δὲν γνωρίζει, εἰμὴ ὅταν πλησιάσει· ὁ δὲ θόλος οὗτος εἶναι παρόμοιος μὲ τὸν ἐνταῦθα ναὸν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης.

Εἰς τὴν Δ ἄκραν αὐτῆς ἔκειτο πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν μεγάλη τις πύλη, ὡς τῆς τοῦ Ἀδριανοῦ τὴν ὁποίαν καταστρέψας ὁ Χασὰν Πασσᾶς (Ἰσμίδ σαντζαγνὴν) μετέφερε τοὺς λίθους αὐτῆς πρὸς Β. τοῦ Περ-Κιοπροῦ πρὸς ἀνέγερσιν ἰδίου ὑδρομύλου. Δεξιὰ τῆς πύλης ταύτης εὗρίσκετο ἄλλη τις θύρα, δι' ἧς ἀνήρχετό τις διὰ ἐλικοειδοῦς κλίμακος εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς πύλης, ἀλλὰ νῦν οὔτε αὕτη ἢ πύλη σώζεται οὔτε ἡ θυρίς.

*Ἐμπορικτὲ ἐπιχειρήσεις καὶ
ἡ διάοδος τῶν Γραμμάτων ἐν αὐτῇ.*

Ἐπειδὴ τὸ μέρος αὐτῆς τῆς πόλεως εἶνε κέντρον τοῦ ἐμπορίου, διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐμπόροι ὁμοεθνεῖς καὶ Εὐρωπαῖοι μεταβάντες ἔκτισαν ἐργοστάσια ξυλικῆς καὶ τῆς μετάξης.

Πρὸ εἴκοσι δύο ἐτῶν Εὐρωπαῖοι εὐγενέστατοι ἀδελφοὶ Ρα-

φαήλ, λαβόντες ἄδειαν παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως ἦλθον πρὸς τὰ μέρη τοῦ ᾽Αδᾶ-Παζαρίου ἐπὶ λόγῳ μὲν νὰ συναθροίσωσι ξυλίαν, ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ ἰδρύσωσι ἐργοστάσιον ξυλικῆς, (ὡς ὕστερον ἀπεδείχθη). Ἀλλὰ δυστυχῶς ἅμα ἤκουσεν ἡ Κυβέρνησις τὴν ἀνέχερσιν ἐνὸς τοιοῦτου κτηρίου ἄνευ προνομίου (διότι τὸ προνόμιον εἶχε δοθῇ εἰς αὐτοὺς μόνον πρὸς σύναξιν ξύλων) διατάττει τὴν παῦσιν αὐτοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, καὶ ἔκτοτε δὲν λειτουργεῖ· τότε δὲ συνέπεσε ν' ἀποθάνῃ ὁ μεγαλειότερος τῶν ἀδελφῶν, ὅστις ἐνήργει περὶ ὧν τούτων, οἱ δὲ δύο ἄλλοι ἀδελφοὶ οἱ ὑπομείναντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ᾽Αγγλίαν, ἀλλ' ἐπιστρέψας μετὰ ταῦτα ὁ μικρότερος διαμένει ἔτι καὶ νῦν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρυκτολόγος παρὰ τῇ Τουρκικῇ κυβερνήσει.

Ἐὰν λοιπὸν τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο εἰργάζετο, λέγω, ὅτι μεγάλας ὠφελείας θὰ εἶχεν ἡ πόλις· μεταξὺ δὲ τῶν ἐργασιῶν, αἷς ἔκαμε ἐν διαστήματι ἐνὸς περίπου ἔτους εἶνε καὶ ὁ δεσποτικὸς θρόνος τοῦ ναοῦ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, ὅστις κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ καλλιτέχνου Μιχαὴλ Βέπερ κατὰ μίμησιν τοῦ θρόνου τοῦ ἐν Ρώμῃ Πάππα, εἶνε δὲ τόσον καλλιτεχνικὸς εἰργασμένος, ὥστε ὅσοι ξένοι ἔρχονται ἀποροῦν, διότι πράγματι εἶνε ἔργον σπανιώτατον, καὶ οὐδαμοῦ εὐρίσκεται ἢ ἐν Ρώμῃ.

Ὡς πρὸς τὴν παιδείαν δὲ εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐσχάτην βαθμίδα, διότι καὶ ἂν ὑπάρχῃ Σχολεῖον, ὅμως ὁ καρπὸς αὐτοῦ εἶνε ὀλίγιστος καὶ ἐλάχιστος καὶ ἐπομένως δύναται νὰ θεωρηθῇ μηδὲν, ὅθεν κινούμενος ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ ἐνδιαφέροντος συνιστῶ τὴν προσοχὴν τοῦ Συλλόγου (τῶν Μικρασιανῶν σπουδαστῶν), ὡς μόνον μέσον δυναμικόν, ἵνα ρίψῃ τὸ βλέμμα του καὶ ἐπὶ τῶν χωρίων τούτων, διότι ἔὰν αὐτὰ μένουσιν εἰς τὰς χεῖρας ἀνικάνων ἀνδρῶν καὶ οἷτινες,

ἐν ἐνὶ λόγῳ δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι εἶνε ἀγράμματοι,· (καὶ ἂν μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκονται καὶ ἡμέτεροι συγγενεῖς), ἀλλὰ βλέπων τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῶν Σχολείων μετὰ λύπης μου ἐτόλμησα νὰ εἶπω ταῦτα τὰ ὀλίγα.

Γλῶσσα ἐπικρατοῦσα εἶνε ἡ Τουρκικὴ, ἀλλ' οἱ αὐτόχθονες Ἕλληνες ἤρχισαν ἤδη εὐτυχῶς νὰ ὁμιλῶσιν οἱ πλεῖστοι σχεδὸν καὶ τὴν ἑλληνικὴν, μετὰ πολλῆς δὲ χάριτος ἀναγινώσκουσι τὰ ἑλληνικὰ φύλλα, ἅτινα ἐνδιαφέρονται πλεῖστον εἰς αὐτούς.

Ἐγγραφον ἐν Ἀθήναις τὴν 24 Μαρτίου 1885.

M. H. ΒΙΘ.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΥΣΗΣ

Ἡ ἀρχαῖα Προῦσα.

Ἐπειδὴ ἡ Προῦσα εἶνε ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ κυριωτέρα πόλις τῆς Βιθυνίας, καλὸν ἐθεωρήσαμεν νὰ εἰπώμεν τινὰ περὶ αὐτῆς ἐν μεγίστῃ περιλήψει.

Ἡ ἀρχικὴ κτίσις τῆς Προῦσης ἀμφισβητεῖται ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων, καθότι ὑπῆρχον δύο ἰσοῦτοι ὁμώνυμοι πόλεις πλὴν τῆς νῦν ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ὄρους Ὀλύμπου κειμένης ἣτις ἐκαλεῖτο πάλαι Θεούπολις ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Προῦσου τοῦ Α' ἐκαλλωπίσθη δὲ καὶ ὠχηρώθη ὑπὸ τοῦ Προυσίου τοῦ Β'. καθ' ὁδηγίαν Ἀνίβα τοῦ Καρχηδονίου ὅστις εἶχε καταφύγει τότε εἰς τὴν αὐλὴν Προυσίου τοῦ Β'. Μετὰ τὴν βασιλείαν τῶν Προυσαέων καὶ Νικομηδέων περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων ἀκμάσασα ἐπὶ παιδείᾳ. Ἐπὶ δὲ Τραϊανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος κατέστη εὐδαίμων πόλις.

Ἐκ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων περιέρχεται περὶ τὰ τέ-
λη τοῦ ΙΓ' αἰῶνος εἰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν ἀμαχητὶ (1326
μ.Χ. προδοθεῖσα ὑπὸ τινος Κοτζᾶ Μιχαήλ) καὶ τότε οἱ κάτοι-
κοι αὐτῆς ἔφυγον εἰς Κίον. Ἐγκαθιδρυθεὶς δὲ ὁ πρῶτος θρόνος
τῶν πέντε μεγάλων κατακτητῶν Σουλτάνων Ὀσμάν, Ὀρχάν,
Μουράτ Α' Βαγιαζήτ Γηρτιρῆμ (Κεραῦνοῦ) καὶ Μωάμεθ
τοῦ Πορθητοῦ, ἔφθασεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τοῦ με-
γαλείου της. Μεταφερθεὶς δὲ ὁ θρόνος εἰς Κωνσταντινούπολιν,
καὶ κατὰ τὰ 1855 καταστραφεῖσα ὑπὸ σεισμοῦ ἔμεινεν
σχεδὸν ἔρημος ἐκτὸς τῶν σωζομένων κοιμητηρίων τῶν
πέντε κατακτητῶν Σουλτάνων οὓς ἀνέφερον καὶ Μουράτ
τοῦ Β'. Ἐν ἐνὶ λόγῳ πλείστους αὐτοκράτορας ἐνεγκόλπη-
σεν ἡ πόλις αὕτη.

Ἡ νεωτέρα Προῦσα.

Ἡ νῦν Προῦσα κεῖται ἀκριβῶς ἐνθα ἔκειτο τὸ πάλαι ἦ-
τοι παρὴ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου. Διαιρεῖται δὲ εἰς
5—6 μεγάλας συνοικίας, Βαλίκ-Παζάρ, Καγιά-Πασί, Δε-
μῖρ-Τασί, Σέρτ-Πασί, καὶ ἡ ἡμιεπίσημος Καγιαγάν, καὶ
Μαραδιέ. Κατοίκους ἔχει 100 χιλιάδ. μετὰ τῶν ἐκ Ῥου-
μανίας προσφύγων ἐλθόντων ἐν καιρῷ τοῦ ῥωσσοτουρκικοῦ
πολέμου. Τζαμιά, κοιμητήρια, σχολεῖα, ξενῶνες, μοναστήρια,
πλεῖστα, ἅτινα ἰσαριθμοῦσι τὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους. Χριστια-
νικαὶ ἐκκλησίαι τρεῖς, α' ἐν Βαλοῦκ-παζαρίῳ ἡ τοῦ Ἰωάννου
τοῦ Θεολόγου, β' Ἀγίου Γεωργίου ἐν Καγιά-πασίῳ, γ' καὶ
Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἐν Δεμῖρ-καπίῳ. Θρησκεῖται δὲ εἶνε ἡ
τῶν Ὀρθοδόξων, Διαμαρτυρομένων, Καθολικῶν, Μωαμεθα-
νῶν, καὶ Ἑβραίων. Εὐφορος οὖσα παράγει δημητριακοὺς
καρποὺς, ἀλλὰ δὲν ἐπαρκοῦσι εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ ὡς ἐπὶ τὸ

πλεῖστον ὁπώρας λαμπροτάτας. Βιομηχανικά, μεταξοσκό-
 ριζ καὶ μέταξα, καὶ πολυτελέστατα ὑφάσματα ἐκ γνησίας
 καὶ καθαῆς μετάξης. Σχολαί, Ἑλλ., Ἀλληλοδιδασκτικά 3,
 Νιπηγωγεία 3, Παρθεναγωγεία 3 καὶ μίαν κεντρικὴν
 Ἑλλ. Σχολὴν μετὰ τεσσάρων διδασκάλων, διδάσκεται ἐν
 αὐτῷ ἡ Ἑλληνικὴ, Λατινικὴ, Γαλλικὴ, καὶ Τουρκικὴ.

Μακρὰν αὐτῆς ἡμίσειαν ὥραν εἶνε τὰ θερμὰ λουτρά τοῦ
 Τζέκυργιε σιδηροῦχα τε θειοῦχα. Κλίμα ὑγιεινόν. Ὑδατα
 ἄφθονα, πλὴν τινὰ ἐξ αὐτῶν δύσπεπτα. Αἱ πέριξ αὐτῆς
 τοποθεσίαι ἀρκούντως καλαί. Διοικῆται ὑπὸ Πασσᾶ ἢ Βαλῆ.

Ἐζηταζομένη φυσιολογικῶς ἡ Προῦσα ἐστὶ λίαν μετα-
 λώδης. Τὰ θερμὰ αὐτῆς ὕδατα αὐτοφυεῖ ὄντα εἰσὶ τὰ μὲν
 σιδηροῦχα θερμοκρασίας 60°—65° τὰ δὲ θειοῦχα 70°—75°
 Μέταλα ἔχει πλεῖστα ὅσα, ἀλλ' ἅπαντα μένουσι τεθαμμέ-
 να ἐν τῷ Ὀλύμπῳ καὶ ὑπὸ τῶν ὑπωριῶν αὐτοῦ ἔκ τε τῆς
 ἀγνοίας τῶν Προυσαέων καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως
 εἴτε ἐκ τῆς ὀκνηρίας αὐτῶν.

Διάδοσις τῶν γραμμάτων ἐν αὐτῇ.

Προὔτιμήσαμεν νὰ εἴπωμεν τινὰ περὶ τῆς διαδόσεως τῶν
 γραμμάτων ἐν αὐτῇ ἐπὶ ταῖς τελευταίαις ἡμέραις τῆς κα-
 ταδιώξεως τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Τούρκων
 καὶ ἄλλων αὐτοκρατόρων.

Ὡς δὲ λέγει ὁ σεβαστὸς καὶ ἀείμνηστος Σχολάρχης τῆς
 Νικομηδείας Μ. Κλεώνυμος ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ, ὅτι ἐν
 Προῦσῃ ἐσυστήθη Ἑλληνικὸν Σχολεῖον κατὰ τὸ 1804 πε-
 ρίπου, περὶ δὲ τὰ 1812 ἐχρημάτισεν ὡς διδάσκαλος ἐν αὐτῷ
 Γεώργιος τις ὁ ἐπονομαζόμενος Αἰνίας· περὶ τὰ 1817 ἀρ-
 χούντως διεδόθη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν αὐτῇ, τότε δὲ ἐβελ-

τιώθη καλλίτερον. Ἐκ τῆς Προύσης κατήγετο δ Κριτίας, ὅστις ἐπειδὴ ἦτο εἰδήμων καὶ φιλομαθῆς τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς, Τουρκικῆς γλώσσης, ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Γένους. Ἐκ ταύτης τῆς πόλεως κατάγεται καὶ ὁ Χρύσανθος Καμασάρης (1787), ὅστις ἐχρημάτισε συντάκτης τοῦ Προσκυνηταρίου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ.

Πλησίον τῆς πόλεως Προύσης ὑπάρχει κώμη τις ὀνομαζομένη Πελαδάριον, ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς πόλεως κατήγετο καὶ ὁ πρὸ 20 περίπου χρόνων χρηματίσας ἐν τῇ Σχολείῳ τοῦ Γένους Σχολάρχης Εὐστάθιος Κλεόβουλος, ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ προικισμένος διὰ πολλῶν Εὐρωπαϊκῶν διαλέκτων. Τοιαῦτα περίπου περὶ τῆς πρὸ 60 χρόνων διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐν αὐτῇ.

Προάστειον τῆς Προύσης εἶνε τὰ Μουδανιά, παράλιος πόλις, ἐμπορικὸς λιμὴν, δι' οὗ διαβιβάζονται τὰ ἐμπορεύματα καὶ οἱ ἐπιβάται· πάλαι ἐκαλεῖτο Μύρλεια ἢ Ἀπάμεια ἐκ τοῦ κτήτορος Μύρλου. — Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶνε χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι συμποσοῦνται δὲ εἰς 800 καὶ πλεόν οἰκογενείας, ἐξ ὧν ὀλίγιστοι Ἕλληνες καὶ Τούρκοι. Συγκοινωνεῖ δὲ μετὰ τῆς Προύσης δι' ἀμαξιτῆς μὲν ὁδοῦ, ἀλλ' ἀνωμάλου, ἧς ἐνθεν καὶ ἐνθεν ὑπάρχουσιν εὐσκία δένδρα καὶ πεδιάδες. Ἐν αὐτῇ πρὸ ὀλίγων ὑπῆρχεν Ἑλλ. σχολεῖον, ἀλλὰ τὸ ὅποιον ἐνεκα ἐλλείψεως πρὸς τοῦτο μέσων ἐκλείσθη, νῦν δὲ ἔχει Ἀλληλοδ. σχολήν. Περὶ τὰ 1862 γενομένης ἀνασκαφῆς ἐν τινι ἀγρῷ εὗρέθη εὐμέγεθες ἀρχαῖον ἀμφιθέατρον· ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν τῇ ἀνεγέρσει τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου (πρὸ 25 ἐτῶν) ἀνευρέθησαν ἀρχαίας τινος οἰκοδομῆς ἐρείπια.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΥΣΑ.

Ὁ ῥωμαντικὴ καὶ περικαλὴς Προῦσα
Καθέδρα αὐτοκρατόρων πάλαι οὔσα.

Ἀμφισβητούμενη ὑπὸ πολλῶν κτητόρων,
Καὶ καταστράφεισα ὑπὸ αὐτοκρατόρων.

Νῦν δὲ τίχεται ἔρημος μένουσα
Τῶν βαρβάρων ζυγὸν φέρουσα.

ΠΕΡΙ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ

Ἱστορικὴ ἔποψις

Ἡ κορωνίς ὄλων τῶν πόλεων τῆς Βιθυνίας, ἡ Νικομήδεια, (α) διεκρίνετο ἀπὸ τὰς ἄλλας ὅχι μόνον κατὰ τὸν πληθυσμὸν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν κάλλονήν· ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Νικομήδους τοῦ α' υἱοῦ τοῦ Προυσαέως τοῦ β'. Ἀνέκαθεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἡ πόλις αὕτη διετέλεσεν ὡς μητρόπολις ὄλων τῶν περὶ τῆς Βιθυνίας κειμένων πόλεων τε καὶ χωρίων καὶ εἰσέτι μένει διατελοῦσα μητρόπολις τινων. Τινὲς τῶν ἱστοριογράφων ὀνομάζουσι αὐτὴν λαμπρὰν πόλιν ἄλλοι δὲ μητέρα τῶν ἐν Βιθυνείᾳ πόλεων. Κτίσας δὲ ταύτην ὁ Νικομήδης ἀφιέρωσεν εἰς τὴν θεὰν Δήμητραν καὶ εἰς τὴν κόρην αὐτῆς, τῆς ὁποίας λαμπρότατος ναὸς ὑπῆρχε τότε ἐν αὐτῇ καὶ πολλὰ ἐπίσημα οἰκοδομήματα διαφέροντα ἕνεκα τοῦ κάλλους καὶ τῶν δαπανῶν. Κεῖται δὲ ἡ σημερινὴ πόλις παρὰ τὸν μυ-

(α) Τὸ διάστημα, ὅπερ διχνύει ὁ σιδηροδ. ἀπὸ Χρτυποπόλεως εἰς Νικομ. ἐντὸς 4 ὥρῶν εἶνε 94 χιλιομετ.

χὸν τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, εἶνε ἐμπορικὸς λιμὴν, ἐνθα διατρίβουσιν οἱ πρόξενοι καὶ ἔμποροι. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς συμποσοῦται εἰς 18 χιλ. περίπου ψυχῶν. Ἐπειδὴ τὸ μέρος τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τι ἦτο ὀχυρὸν, διὰ τοῦτο ἐφείλκυσε πολλοὺς ἐκ τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων τοῦ τε Βυζαντινοῦ καὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, οἵτινες κατὰ τὰς ἐκδρομὰς, ἃς ἐποιοῦν ἐν Ἀνατολῇ διήρχοντο πολλάκις ἐν αὐτῇ· διαμένοντες δ' ἐνταῦθα ἐτέλουν πανηγύρεις καὶ θυσίας καὶ ὄργια, διὰ τοῦτο προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν νεκώρου (ἀπενεμήθη δὲ ὁ τίτλος οὗτος εἰς τὴν Νικομηδεῖαν ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς συγκλήτου). Ἡ πόλις αὕτη ἂν καὶ ὑπέκειτο εἰς συχνὰς δονίσεις σεισμοῦ καὶ ἐπιδρομὰς βαρβάρων λαῶν, (διότι κατεστράφη ἐπτάκις), ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις· μία δὲ ἐκ τῶν καταστροφῶν αὐτῆς ἐγένετο τῷ 352 ἐπιτροπεύοντος τοῦ Ἀριστονόκτου Νικαέως, ὅστις ἐφονεύθη κατὰ τὸν γενόμενον σεισμὸν (ἤκμασε δὲ οὗτος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου), ὅμως οἱ κάτοικοι αὐτῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης ἐκαλλώπιζον καὶ ὠχύρωνον αὐτήν· καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν ὁ Διοκλητιανὸς μετεκόμισε τὴν ἑδραν τοῦ ἐν αὐτῇ, τόσον ἐκαλλώπιζε τὴν πόλιν διὰ ὀχυρῶν φρουρίων καὶ λαμπρῶν οἰκοδομῶν ἢ ὅσον ἦτο πρίν· ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἤκμασε καὶ ὁ Λακτάνιος Φερμιανὸς, ὅστις ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην νὰ διδάξῃ τοὺς νέους τῆς Νικομηδεῖας τὴν Ρωμαϊκὴν νομικὴν, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ τοῦ μὴ εὐρὼν μαθητὰς, διότι δὲν ἠθέλησαν οἱ νέοι τῆς Νικομηδεῖας νὰ μάθωσι τὴν Ρωμαϊκὴν.

Εἶνε γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ὅτε οὗτος κατεδίωκε τοὺς Χριστιανοὺς ἐγένετο ἡ σφαγὴ τῶν μυρίων τῷ (303)

(1) καὶ εἶχε γένει αὕτη σφαγεῖον ἀπείρων μαρτύρων. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγ. Κωνσταντίνου ἡ χώρα αὕτη ἠλευθερώθη ἀπὸ τὰς βασάνους καὶ καταδιωγμοὺς, ὅστις ἐγκατέστησεν αὐτὴν ἔδραν αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀπεπερατώθη ἡ οἰκοδομὴ τῆς Ρώμης, διαμένων δ' ἐνταῦθα ἐκαλλώπισε τὴν πόλιν, κτίσας πολλοὺς λαμπροὺς ναοὺς καὶ ἄλλας οἰκοδομὰς, ἔκτοτε μετὰ τὴν μεταβίβασιν τοῦ θρόνου τοῦ εἰς Ῥώμην ἢ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπεσκέπτετο αὐτὴν, καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν ἐπέστρεφεν ἐκ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, καταληφθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ κατὰ τὴν διάβασίν του ἀπῆλθεν εἰς Νικομήδειαν καὶ ἔμεινε πολλὰς ἡμέρας (2).

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ εὐεργέτου τοῦ Χριστιανισμοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ προσβάλληται ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ προσβολῶν κατὰ τὰς μάχας, ὥς ἐκύρηττον οἱ αὐτοκράτορες ἀλλήλους τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Οὐσπεσια-

1) Οὗτοι πάντες κατεκαύθησαν ζῶντες, σονηγμένοι ὄντες ἐν Ἐκκλησίᾳ (κατὰ τὸν συναξαριστὴν) τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, εἴκοσι χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν* (ὁ δὲ Εὐσέβιος ἐν τῇ Ἐκκλ. Ἱστορίᾳ) λέγει ὅτι, οἱ εὐρισκόμενοι τότε χριστιανοὶ ἐν Νικομηδείᾳ διὰ βασ. διατάγματος, παντὸς γένους σωρηδὸν οἱ μὲν ξίφει κατεσφάπτοντο, οἱ δὲ διὰ πυρὸς ἐτελειοῦντο καὶ ὅτι θείᾳ τινι καὶ ἀνεκδιηγῆτῳ προθυμίᾳ ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες πηδῶντες ἐρρίπτοντο εἰς τὸ πῦρ.

Μεταξὺ τῶν μαρτύρων, ὡς δῆλον ἐστὶ, ἦσαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ εὐπατρίδαι, δηλαδή ἡ Πρίσκα θυγάτηρ τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ ἡ Βαλλερία ἡ γυνὴ αὐτοῦ. περὶ τούτων ἴδε **Dictionnaire univers d'histoire et de Geographie, etc.**

[2] Διαμένων ἐνταῦθα καὶ ἰδὼν βραδύνουσαν τὴν ἱασίν τοο μετέβη εἰς Χέρακα ἔνθα καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸν **Hammer**.

νοῦ καὶ ἄλλων. Ἐπὶ δὲ τοῦ Κωνσταντίνου υἱοῦ τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου γενομένου σεισμοῦ ἐν καιρῷ νυκτός, κατεδαφίσθη σχεδὸν ὅλη ἡ πόλις, ὅτε καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς Κεφρώπιος ἐφονεύθη. Τὴν αὐτὴν πάλιν ὑπέστη τύχην ἡ δύστηνος αὕτη πόλις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, γενομένου σεισμοῦ διαρκέσαντος 40—45 ἡμέρας πλείσται οἰκίαι κατεστράφησαν καὶ πλείστοι ἐφονεύθησαν, οἱ σεισμοὶ οὗτοι ὅχι μόνον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων ἐβλαψαν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα.

Ὅτε δὲ οἱ Τουρκομάνοι ἐγκατεστάθησαν κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα καὶ ἔκτισαν τὴν καθέδραν αὐτῶν τὸ Ἰκόνιον. Εἰς δὲ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ὁ Ὀσμάν, ἐπειδὴ ἦσαν οὗτοι διεσπαρμένοι τῇ δε καίσει, συνενώσας πᾶσας τὰς φυλὰς αὐτῶν ὑπὸ ἓν σκῆπτρον, καὶ ὠνόμασεν αὐτοὺς Ὀσμανλίδας, οἵτινες προϊόντος τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ ἐξουσίαζον πολλὰς πόλεις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐβασίλευσεν ὁ Ὀσμάν (ὡς πρῶτος Σουλτάνος καὶ ἱδρυτῆς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας), καταστήσας καθέδραν τοῦ μετὰ ταῦτα τὴν Προῦσαν, τέλος ἐφώρμησε καὶ κατὰ τῆς πόλεως ταύτης· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ὀχυρὰ διὰ τοῦτο ἠδυνήθη κατὰ τι νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τὰς γενομένας ἐφόδους· ἐν καὶ μόνον τὸ ὅποῖον ἠνάγκαζε τὴν πόλιν ταύτην νὰ φοβῇται, ἐκ τῆς ἀσιτίας καὶ τοῦ ὕδατος, τὸ ὅποῖον κατήρχετο διὰ γεφύρας μετοχευόμενον εἰς τὰ ὑδραγωγεῖα τῆς πόλεως, ὅστις ἐπήγαζεν ἐκ τοῦ παρακειμένου ὄρους, ὅθεν ἐννοήσαντες οἱ ἐχθροὶ τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος ἀποκόπτουσι τὴν δίοδον, καὶ περιφρουροῦντες τὰ τείχη στενῶς ἐπολιόρχουν αὐτήν. Οἱ δὲ Νικομηδεῖς ἀναγκασθέντες ἔνεκα τῆς πείνης, στέλλουσι πρεσβείαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα δι' ἧς ἐζήτουν τὴν βοήθειάν του, τὴν ὁποίαν οὗτοι παραχρῆμα ἔλαβον, καὶ ὅστις ἦλθε

μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ τῶν Ὀσμανλίδων ἰδόντες τὴν ἀφικθεῖσαν βοήθειαν καὶ συγχρόνως καὶ τὸν στόλον ὅστις προσωομίζετο εἰς τὸν λιμένα, βλέποντες ἤδη οὗτοι τὴν δεινὴν κατάστασιν αὐτῶν ἐζήτησαν νὰ συνθηκολογήσωσι. Μετὰ τὴν ἀποστολὴν πρεσβειῶν τινῶν πρὸς ἀλλήλους τέλος ἐσυνθηκολόγησαν, τότε ὁ μὲν ἀρχηγὸς τῶν Ὀσμανλίδων ἀπῆλθεν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀφικθῆ οὐδέποτε εἰς ταύτην καὶ μὴ γνωρίζων τὴν μαγευτικωτάτην καὶ τερπνὴν θέσιν τῆς πόλεως, ἀπεβιδάσθη, καὶ διέμενεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ εἶτα ἀπῆλθεν, ἀφήσας εἰς τοὺς Νικομηδεῖς καὶ ὅσον σῖτον εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ (ἐκ τοῦ Ἰωάννου Κατακουζηνοῦ βιβλ. Β' 24 ἐκδ. Βόννης). Πλειστάκις ἐβλάφθη ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὰς εἰς διαφόρους χρόνους γενομένας ἐπιδρομὰς καὶ πλεῖστα ἄλλα γεγονότα ἀναφέρουσι περὶ τῆς πόλεως ταύτης οἱ ἱστορικοί· ἡ δὲ ἐπιτόπιος παράδοσις, λέγει, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἡλώθη δι' ἀπάτης ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν εἰσελθόντων ἐν σκοτινῇ νυκτὶ, στρατηγούντος τοῦ Ἀχτζὲ Κοτζᾶ, οὗτινος ὑπάρχει εἰσέτι τέμενος κτλ.

Ἀρχαιολογικὴ ἔποψις τῆς πόλεως ταύτης.

Εἰ καὶ ἡ πόλις αὕτη ὑπέστη τοσαῦτα δεινὰ καὶ καταστροφὰς τῶν οἰκιῶν καὶ ναῶν καὶ βωμῶν κτλ. κατὰ τὰς διαφόρους γενομένας ἐκδρομὰς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων εἴτε ὑπὸ τῶν Ὀσμανλίδων καὶ ἄλλων, ἐν τοσούτῳ ὑπάρχουσιν ἔτι καὶ νῦν λείψανα διαφόρων ἀρχαιοτήτων, ἅτινα εἰσὶν ἄρκετὰ νὰ δείξωσιν εἰς τὸν περιηγητὴν περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς πόλεως ταύτης.

Ἀφ' οὗ αἱ προσβολαὶ καὶ ἐκδρομαὶ περιεστάλησαν, ἤρ-

χισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νά κηλλωπίζεται πάλιν αὐτή, καὶ συναθροισθέντων πολλῶν μεταναστῶν ἐκ διαφόρων μερῶν ἡ καὶ αὐτῶν, ἔκτισαν συνοικίαν· εἰς μίαν δὲ ἐκ τῶν συνοικιῶν ἔκτισαν τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου.

Μετὰ δὲ ταῦτα, κατ' ἐπιτόπιον παράδοσιν, ἀφίχθεις ἐν-
αὐθα ἱερεῖς τις ἐκ Καισαρείας μετεκόμῃσε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν
δεξιὰν αὐτοῦ τοῦ ἱασιλείου καὶ ἀφιέρωσεν εἰς τοὺς Νικομη-
δεῖς, διέταξε δὲ εἰς τοὺς Νικομηδεῖς χριστιανούς, νά ἀνοι-
κοδομήσωσι πῶν σαθρωθέντα ναὸν τοῦ Ἀγίου Βασιλείου.
οὕτω καὶ ἐγένετο, καὶ διατηρεῖται μέχρι τῆς σήμερον· ἐκτί-
σθη δὲ κατὰ τὸ 1801. Ἀλλ' οἱ Νικομηδεῖς χριστιανοὶ ἂν
καὶ εἶχον αὐτὴν δὲν παραμέλουν, ὅπως νά ἐκκλησιάζωνται
εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἱαματικοῦ καὶ μεγαλομάρτυρος Παν-
τελεήμονος, οἵτινες εἶχον συνήθειαν νά κήρῳσι κατ' ἔτος
τὴν Β' Ἀνάστασιν ἐν αὐτῷ. Ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ
ναοῦ ἁγίου Βασιλείου κεῖται τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα·

«ΠΡΩΗΝ ΑΜΟΙΡΟΣ ΕΝ ΘΕΟΥ ΠΕΛΑΓΩΝ ΛΟΓΟΥ, ΝΥΝ
» ΕΜΗΕΠΑΗΣΜΑΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΙΑΣ, ΝΕΩΣΟΥ
» ΑΝΩΧΘΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΕΝΘΕΟΥ, ΕΝ ΧΙΛΙΟΣΤΩ
» ΟΚΤΑΚΟΣΙΟΣΤΩ ΤΡΙΤΩ, ΣΩΤΗΡΙΩΔΕΙ ΘΕΟΓΟ-
» ΝΕΙΑΣ ΕΤΕΙ, ΚΕΙΜΑΙ ΔΕ ΜΑΡΤΥΣ ΠΡΟΘΥΜΙΑΣ
» ΣΥΝΤΟΝΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, ΠΑΣΗΣ
» ΑΡΧΙΕΡΗΣ ΚΥΡΙΟΥ ΕΥΗΑΤΡΙΤΟΥ, ΟΣ Μ' ΕΚ
» ΒΑΘΡΩΝ ΕΥΗΡΕΟΥΣ ΜΑΛΑ, ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΑΤΡΕΥ-
» ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΔΑΦΙΑΝΗ, ΑΥΤΟΧΘΟΝΩΝ
» ΠΡΟΦΟΡΟΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΕΞΕΝΩΝ, ΟΥΣ ΤΑΣ ΥΠΗ-
» ΡΕΣΙΑΣ ΘΕΟΥ ΣΩΖΟΙ ΠΑΣΗΣ.

Ἐντὸς τοῦ περιόλου τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει τὸ δημοτι-
κὸν σχολεῖον πῶν Νικομηδεῶν, καὶ τὸ πρόστιγον ἐτῶν ἑγερ-
-

θὲν Ἑλληνικὸν Σχολεῖον τῇ συνδρομῇ τοῦ Γεωρ. Ζαρίρη. Ἐν
 Νικομηδεῖα συνέστη ἑλληνικὴ Σχολὴ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ
 ἀειμνίστου Ἀθανασίου Κυπρίου μητροπολίτου αὐτῆς (ἦτο
 κατὰ τὸ 1795). Ἀμὰ τῇ διορίσει αὐτοῦ εἰς Νικομηδεῖαν
 πρῶτιστον καθῆκον ἐνόμισεν, ὅπως ἐκπαιδεύσῃ τοὺς νέους
 Νικομηδεῖς, ὡς φιλόμουσος, ἐπὶ καὶ τὴν σύστασιν Δημοτι-
 κῶν τε καὶ Ἑλληνικῶν Σχολείων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυν-
 νίας. Ἄ. δὲ διδύχας ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ ἀνατρέσκει Γεώρ-
 γιος τις θνυμαζόμενος κ.τ.λ. Καὶ ἄλλαι δὲ τὰ ὀνόματα δὲν
 ἐκρίναμεν καλὸν νὰ θέτωμεν, διότι ὁ ἄρχιεπίσκοπος ἀν-
 ἐδίδεν ἡ οὐ. Ὁμολογητέον ὅτι ὁ Παντελεήμων
 ἦτο Νικομηδεύς, αὐτοῦ ἡτο υἱὸς τοῦ Εὐστοργίου καὶ
 τῆς Εὐδορίας, οὗτος ὁ μὲν πατὴρ εἰδωλολάτρης, ἡ
 δὲ μήτηρ ἐκ προσηνῶν Χριστιανῶν, ἐνεκα τῆς ὁποίας ὁτέγνη-
 θείς εἰς τὴν εὐσεβείαν καὶ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καταχρη-
 θείς ὑπὸ τοῦ Ἐμμελάου ἐβαπτίσθη. Ἦν δὲ ὁ Ἐμμόλαος ἱε-
 ρεὺς τῆς ἐν Νικομηδεῖα (Ἐκκλησίας) καὶ σὺν αὐτῷ ὁ Ἐρ-
 μίονος καὶ ὁ Ἐρμούρατος. Διδαχθεὶς τὴν ἱατρικὴν τέχ-
 νην, μετέστη εἰς φιανθρώπως, θεραπεύων πᾶσαν νόσον δυ-
 νόμει τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως του ἢ διὰ τῆς τέχνης, διὰ
 τοῦτο ἐπαξίως ὠνομάσθη Παντελεήμων ἀντὶ Παντολέων-
 τος, ὡς ἐκλεῖτο πρότερον. Ἐπειδὴ εἶχε ἀναΐσει ποσὴ τού-
 ῳ ὀφθαλμοῦ τυφλοῦ τινός, καὶ ὁμολογήσαντας περὶ αὐτοῦ κατὰ
 μίμῃσιν τοῦ Εὐαγγελικοῦ ἐκείνου τυφλοῦ, ποῦτε ἱατροῦ καὶ
 τῆς ἱατρίας αὐτοῦ τρόπον, αὐτὸς μὲν ἀναστρέφεται παρὰ
 χρῆμα. Ὁ δὲ μεγαλομάρτυρ καὶ ἱματικὸς Παντελεήμων
 συλληφθεὶς καὶ πολλοὺς μάστιγας ὑπομείνας, τέλος ἀποτέ-
 μνεται καὶ τὴν τιμίαν κεφαλὴν (κατὰ τὸ 305 ἐπὶ τῆς βα-
 σιλείας τοῦ Μαξιμηλιανοῦ). Μᾶλλον τῆς δυναστείας τῶν λα-
 τίνων ὑπῆρχε ναὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε οἱ λατῖνοι εἰσέλασαν

εἰς τὴν Νικομήδειαν λεηλατήσαντες αὐτὴν σὺν τοῖς ἄλλοις ἀφήρπασαν καὶ τὰ ὅστ᾽ αὐτοῦ ἁγίου· ἔκτοτε ἔμεινεν ὁ ναὸς ἀπομονωμένος, περὶ οὗ ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις λέγει, ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Σουλτὰν Μουράτ ἁ. μετέβαινε διὰ τῆς Νικομηδείας εἰς τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐπιστρατείας αὐτοῦ καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἠρώτησε, τί κτίριον εἶνε τοῦτο; οἱ δὲ ἀπήντησαν ὅτι εἶνε κατοικητήριον ληστῶν, πάραυτα διέταξε νὰ κρημνισθῇ· ἀλλ' ἐκ θαύματος ἁγίου ἐμποδιζόμενος ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, κατὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου, ἠναγκάσθη ἐκ τῆς διασωθείσης ὕλης νὰ κτίσῃ αὐτὸν, ἵνα δὲ ἐφελκύσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ παρεχώρησε διὰ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος καὶ προνόμια ὅπως μένη ἀφορολόγητος, ὡς καὶ οἱ προσκυνηταὶ οἵτινες, ἔρχονται κατ' ἔτος νὰ μὴ πληρώνωσιν οὐδέν. Προσέτι δὲ μέχρι τοῦδε ἀπολαμβάνει καὶ τινὰ φόρον ἐπιτεταγμένον ἀπὸ τῶν πέριξ κειμένων χωραφίων καὶ ἀμπελώνων. Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Μουράτ ὕδρυθεις ναὸς σαθρωθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17 αἰῶν., ἀνεκαινίσθη περὶ τὰ μέσα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μητροπολίτου Νικομηδείας κυρίου Παῖσιου, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἥτις μέχρι σήμερον σώζεται.

«Ἀνεκαινίσθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομ. καὶ ἱερατικοῦ Παντελεήμονος ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτ. μητροπ. Νικομηδείας Παῖσιου, διὰ τῆς συνδρομῆς τούτου καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ λοιπῶν χριστιανῶν τῆς Νικομηδείας..... ἔτει Α. Ψ».

Σαθρωθέντος δὲ καὶ τούτου, ἀνηγέρθη λιθόκτιστος περὶ τὰ 1858 διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν τε Νικομηδέων καὶ τῶν ἐκ Βιθυνίας καταγομένων χριστιανῶν καὶ ἄλλων φιλευσεβῶν, προστατεύοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολ. Νικομ. κυρίου Διονυσίου Ἀνδρίου. Ἔχει σχῆμα παραλληλόγραμμον τετρά-

γωνον τοῦ ὁποίου ἡ ὀροφή εἶναι κατασκευασμένη εἰς σχῆμα πρίσματος τριγωνικοῦ, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει θόλος· κάτωθεν δὲ τούτου ὑπάρχει καὶ ἄλλος ναὸς μικρότερος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ ἁγίου, παρὰ δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὑπάρχει ὁπὴ τις, οὕτως εἰπεῖν, δι' ἧς κατέρχεται τις εἰς τὸ ἁγίασμα διὰ κλίμακος λιθίνου, περιβάλλεται δὲ αὕτη ὑπὸ κιγκλίδων· περίξ δὲ τοῦ ναοῦ ὑπάρχει εὐρεία περιβολὴ τείχους, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐφυτεύθησαν διάφορα εὐσκία δένδρα, εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν καὶ δυτικὴν κεῖνται δωμάτια πρὸς κατοικίαν τῶν προσκυνητῶν, σὺν τούτοις παρὰ τὴν μεσημβρ. πλευρὰν ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τῶν ἐν τῇ πόλει οἰκούντων χριστιανῶν κατὰ δὲ τὴν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γενομένην ἀνασκαφὴν ἀνευρέθησαν καὶ τὰ ἴχνη τοῦ παλαιοῦ ναοῦ ἐκτεινομένου πρὸς ἀνατολὰς εἰς ἰκανὸν διάστημα, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις ἦτο^ο καταστρωμένη ἐκ Μωσαϊκῶν λίθων ὅλως κεχρωματισμένων, μεταξὺ ἄλλων ἀνεκαλύφθησαν ἐπιγραφαὶ τινες· παρὰ δὲ τοῦ νεκροταφείου τῶν Ἀρμενίων εὐρέθησαν ἴχνη ἐρειπίων ναῶν ἢ βωμῶν, κατ' ἐπιτόπιον δὲ παράδοσιν, ὅτι αὐτὸ τὸ μέρος, ἦτο ἐνθα κατεκαύθησαν οἱ δισμύριοι· ἐάν δέ τις ποιήσῃ μίαν ἐκτενεστέραν ἀνασκαφὴν θέλει εὐρεῖ ἐν αὐτῷ πλεῖστα κειμήλια τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι, ὅτι τὰ κάλλιστα μέρη, εἰς ἃ εὐρίσκονται εἴτε τείχη, ναοί, καὶ ἁγιάσματα, εἶνε εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀφίνουσιν αὐτοὶ νὰ περιέλθῃ τις· ἐπὶ τινος λόφου πλησίον τῆς πόλεως ταύτης κεῖται τὸ μέρος, ὅπου ἔκτισε ἀνάκτορον ὁ Σουλτὰν Μαχμούτ, ὅτε ἦλθεν εἰς Νικομήδειαν (ἦτοι τὸ 1833), τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Σερὰϊ Παγτζεσί, ἀλλὰ ἐκ βάρων ἀνωκοδομήθη μὲν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σουλτὰν Ἀβδούλ Μετζίτ ἀλλὰ ἐπεραιώθη ὑπὸ

τοῦ εὐχλεοῦς ἀνάσσοντος τότε Σουλτάν 'Αζίζ· κατὰ δὲ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν αὐτοῦ ἀνεκαλύφθησαν πολλάι ἀρχαιότητες, οἷον ἀγάλματα καὶ κίονες Δωρικῆς καὶ Ἰωνικῆς κατασκευῆς. Πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ μέρη τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχει τὸ ἁγίασμα τῆς ἁγίας Βασιλίσσης παρὰ τὸ χωρίον 'Αγα-κιοῖ, σὺν τούτοις ὑπάρχουσι γνωστὰ ἁγίασματα τῆς ἁγίας Κυριακῆς, τῆς ἁγίας 'Αννης, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, πάντα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Χριστιανούς. Πρὸς μεσημβρ. δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος παρὰ τὴν παραλίαν ὑπάρχει καὶ τόπος, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι τὰ εἰρηπια τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου (α). Πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸ Μιχαλήτζιον εὐρίσκεται ἕτερον ἁγίασμα τοῦ 'Αποστόλου Ἀνδρέου, ὡς καὶ ἄλλο ἁγίασμα τοῦ προφήτου 'Ηλιοῦ, κείμενον ἐπὶ τινος λόφου καλουμένου Τζινε-δαγῆ· εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν 20 'Ιουλίου πολλοὶ πιστοὶ χριστιανοὶ συνέρχονται πρὸς προσκύνησιν· τὸ ὕδωρ τοῦ ἁγιάσματος τούτου εἶναι μεταλλικὸν καὶ ὅστις χρησιμεύει εἰς ἱάσιν τῶν λιθιάσεων, καὶ λίαν ὑγιεινόν.

Ἡ σημερινὴ πόλις κεῖται παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ 'Αστακηνοῦ κόλπου, ἔχει δὲ 15 χιλ. περίπου κατοίκων ἐξ ὧν 300 οἰκογεν. Ἑλλήν. Ὀρθόδοξοι, 2000 Ἀρμένιοι, 2000 Τοῦρκοι, 200 διαμαρτυροῦμ., ὀλίγιστοι 'Αθήγγανοι καὶ Ἰουδαῖοι καὶ ὀλίγιστοί 'Ελληνες ἑμποροί. Τὰ δὲ προϊόντα αὐτῆς, ταῖς ἐξαγόμενα ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία καὶ μὴ ἀρκούντα εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶνε, οἱ δημητριακοὶ καρποὶ· ἐκτὸς τούτου ἐξάγεται μέταλλον, λινόσπορος, καρποὶ φαγόσιμοι, τυροὶ καὶ τινὲς δὲ ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν. (Εἰς τὸν ἀναμνηστικὸν πίνακα τοῦ 1881 ἔχεται ὡς ἀπὸ 100000 ἄνθρωποι.)

(2) Τὸ μέρος τοῦτο οἱ Ὀθωμανοὶ ἀναμάζουσιν εἰσέτι· Βερὰν ἐκκλησίαν· ὅθεν φαίνεται, ὅτι, ἐνταῦθα ὑπῆρχε ναὸς τοῦ ἁγ. Νικολάου.

Τὸ κλίμα αὐτῆς εἶνε νοσῶδες· ἔχει δρόμους πλατεῖς καὶ σχεδὸν ἀκαθάρτους. Ἐνταῦθα ἐδρεύει ὁ πασσάς, ἔχει δὲ ἐν τηλεγραφεῖον καὶ ἐν Ἀστυνομικὸν τμήμα, πλησίον δὲ τοῦ Ἀστυνομικοῦ τμήματος κεῖται ναύσταθμος Αὐτοκρατορικός, ὅπου κατασκευάζονται πολεμικαὶ φρεγάται καὶ διάφορα ἄλλα μικρὰ πλοῖα.

Ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα εἶνε ἡ Τουρκικὴ, ἀλλ' οἱ μὲν χριστιανοὶ αὐτῆς ὁμιλοῦσι τὴν ἐλληνικὴν, οἱ δὲ Ἀρμένιοι τὴν ἀρμενικὴν κτλ. Ἴσως πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνγνωστών ἡμῶν γνωρίζουσιν, ὅτι ἡ Νικομήδεια εἶνε πρωτεύουσα, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ σαντζακίου καὶ ἐν αὐτῇ ἐδρεύει ὁ πασσάς, ὅστις ἔχει ἀξίωμα μουτεσαρίφου· πρὸ 30 ἐτῶν συνεστήθη αὐτόσε τηλεγραφικῆς σταθμὸς, οὗτινος τὰ σύρματα συνδέονται μὲ διαφόρους πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡμίσειαν ὥραν σχεδὸν μακρὰν αὐτῆς πρὸς ἀνατ. εὐρίσκονται δύο ἐργοστάσια τῶν φεσίων καὶ τῶν ἐριούχων, τῶν ὁποίων τὸ μὲν πρῶτον ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ, τὸ δὲ δεύτερον ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μετζίτ.

Πρὸ 10 ἐτῶν ἰδρύθη ἐν αὐτῇ μύλος, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται διὰ πυρὸς καὶ ὀνομάζεται (ἐξαλὴ δεῦρμέν).

Ὅτε πρὸ ὀλίγον ἐτῶν ἐγένετο ἰσοπέδωσις τῶν ὁδῶν, ἵνα διέλθῃ ὁ σιδηρόδρομος, πλησίον τοῦ Κελεζίου ποταμοῦ, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀστακηνοῦ Κόλπου, ἀνεκαλύφθη ἀμφιθεατρικῶς κατεσκευασμένον θέατρον, ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε πόλις.

Περὶ τοῦ Μιχαηλητζίου.

Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται πρὸς β. τῆς Νικομηδείας, ἀπέχει δὲ σχεδὸν μίαν ὥραν ἀπὸ τῆς Νικομηδείας.

Πότε ἐκτίσθη καὶ ὑπὸ τίνος εἶνε ἄδηλον, ἀλλὰ τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Βυζαντινῶν, διότι μέχρι τὴν σήμερον οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ὀνομάζουσι τὴν Νικομήδ. Κάστρον· ἴσως δὲ ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου.

Ὅλοι οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι Ἑλληνες ὀρθόδοξοι, συνιστάμενοι ἐκ 300 περίπου ἑλλ. οἰκογενειῶν. Ὅμιλοῦσι τὴν ἑλληνικὴν, οὐχὶ καθαρῶς, ἐνασχολοῦνται οἱ μὲν εἰς τὴν ἀμπελουργίαν καὶ κηπουρικὴν οἱ δὲ εἰς τὴν τεκτονικὴν κ.τ.λ. Ἐχουσι ἑλληνικὸν Σχολεῖον καὶ μίαν ἐκκλησίαν τιμωμένην ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἅγιος Βασίλειος. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ Νικομηδείας εἰς Μιχαηλίτζιον εὐρίσκεται ἁγίασμα τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου καθὼς καὶ ἕτερον ἁγίασμα τοῦ προφ. Ἡλιοῦ, κειμένου ἐπὶ τοῦ ὅρουσ τουρκιστὶ καλουμένου Τ ζ ε ν ε - δ α γ ῆ , εἰς ὃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ προφήτου ἀνέρχονται πλεῖστοι ἐντόπιοι ἄνδρες, γυναῖκες, παρθένοι, παῖδες καὶ οὕτως ἐπιτελοῦσι πανήγυριν. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ ἀείμνηστος Σουλτὰν Ἀβδούλ-Ἀζίζ κτίσας περίπτερον ἐν τῷ τζιφλικίῳ του, κατεβίβασεν αὐτὸ εἰς τὸ τζιφλήκιον Αὐτοῦ.

Περὶ τῆς Κεῦδες ἢ Κύδας.

Ἡ πόλις αὕτη ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Ὄσμαν (τῷ 1318 μ. Χ. Hammer τομ. α.) Πολὺ δὲ πιθανὸν νὰ ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς Κυβέλης θεᾶς, ἥτις ἐλατρεύετο ἐκεῖ, ὥς δὲ λέγει ἡ μυθολογία, ὅτι αὕτη ἤρᾱτο τὸν Ἀττην, οὗτινος τὰ αἰδοῖα κόψασα ἔρριψεν εἰς τὸν Γάλλον ποταμὸν τοῦ συμβάλλοντος εἰς τὸν Σαγγαρίαν. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἅπαξ τῆς ἐβδ. ἡμέρας συγκροτεῖται ἀγορά· τὰ προϊόντα

αὐτῆς εἶναι κυρίως, ἡ μέταξα, τὸ βαμβάκιον, ὄπιον, καθὼς καὶ πολλοὶ φαγώσιμοι καρποὶ, (ὥς εἰκὸς, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι καλλιεργημένον, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς τε καὶ τῶν πέριξ εἶνε λίαν φιλόπονοι) ἔτι δὲ ὑπάρχουσιν ἐργαστάσια μετάξης. Πλησίον αὐτῆς κεῖται ἐπὶ τινος λόφου τὸ χωρίον Ὀρτάχιοι. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἔντες λίαν φίλοι τῆς παιδείας, ἀπεφασίσαντες πρὸ πολλοῦ χρόνου ἔκτισαν λαμπρότατον Σχολεῖον ἑλληνικόν τε καὶ δημοτικόν, παρ' ὁμοιον αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν διοργάνωσιν καὶ κατὰ τὴν γενομένην διάδοσιν τῶν γραμμάτων οὐδαμοῦ σχεδὸν τῆς Βιθυνίας δὲν ὑπάρχει, διότι καὶ μαθητὰς καλοὺς παράγει, οἵτινες γείνονται δεκτοὶ καὶ εἰς ἄλλα ἀνώτερα σχολεῖα καὶ διδασκάλους ἀξίας τιμῆς ἔχει.

Ὑπάγεται δὲ ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν τῆς Νικαίας.

ἔχει κατοίκους Χριστιανοὺς καὶ Ἀρμενίους, οἵτινες πάντες σχεδὸν ὁμιλοῦσι τὴν Ἀρμενικὴν. Πλησίον αὐτῆς εὐρίσκεται καὶ τὸ Χουδὴ, τὸ ὅποιον ἔχει 200 περίπου Ἑλληνικὰς ὀρθοδόξ. οἰκίας, καὶ 100 περίπου ὀθωμανικάς.

Ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἡ κοινὴ εἶναι ἡ Ἀρμενικὴ. Ἐπίσης καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἰσὶ φιλόμουσοι καὶ φιλόπονοι· κύριον δὲ ἔργον αὐτῶν εἶνε ἡ μεταξουργία καὶ βαμβακοφυτεία κ.τ.λ.

Περὶ τοῦ Σαριδογανίου,

Τὸ Σαριδογάνιον κεῖται πρὸς Δ μᾶλλον τοῦ Ἀδα Παζαρίου, ἀπέχων 1 1)2 ὥραν ἀπὸ τοῦ Ἀδ. Παζ. ἔχει κατοίκους 300 περίπου οἰκ. πάντων ὀρθοδόξων χριστιανῶν. (1)

(1) Κατ' ἐπιτόπιον παράδοσιν οἱ κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ χωρίου μετηνέχθησαν ἐκ τῶν μερῶν τῆς Ἡπείρου πρὸ 300

Οἱ κάποιοι αὐτοῦ διατηροῦσιν Δημοτικὴν Σχολὴν καὶ
 ἑκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

ἔτι. Ἴσως ἐνθυμοῦνται, οἱ κύριοι ἀναγνώσται, ὅτι, ὅτε ὁ
 Σουλτάνος Σουλεϊμάν ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ Ἀδα Πιζαρίου
 μετὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην πλημμύραν, καὶ διερχόμενος τὰ
 μέρη τοῦ Σαριδογανίου καὶ ἄλλων τινῶν μερῶν, παρετήρει
 τὰ ἐπὶ διαφόρων τοπίων διεσπαρμένα ἐρείπια καὶ ἀναλογι-
 ζόμενος τὴν πάλαι ἀνθηρότητα τῶν τόπων ἐκείνων, ἄφινε
 τὰ βλέμματά του νὰ πλανῶνται μελαγχολικῶς τῇδε κα-
 χεῖσε, ὡς νὰ ὤκτειρε τοὺς προγόνους αὐτοῦ, οἵτινες ἔσχον
 τὴν βαρβαρότητα νὰ μεταβάλωσιν εἰς ἔρημον τοιοῦτους
 τόπους καὶ μάλιστα γονίμους, ἀφοῦ ἀπεστέρησαν τοὺς κα-
 τοίκους αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως βαδίζων ὁ Σουλτάνος, τέλος
 ἔφθασεν ἐπὶ τῆς τερπνῆς θέσεως, ἐν ἣ εὐρίσκονται τὰ ἐρεί-
 πια τῶν ναῶν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐν τῷ μέσῳ
 ὑψικόμων δένδρων καὶ μόλις τριακόσια βήματα ἀπέχοντα
 ἀλλήλων, ὁ Σουλτάνος τοσοῦτον συνεκινήθη, ὥστε ἐνόμιζεν
 ὅτι παρόμοιον τῶν μερῶν τούτων σχεδὸν δὲν εἶχεν ἰδεῖ
 εἰσέτι.

Διότι ἀριστερὰ αὐτοῦ ΝΔ ἐξετείνετο ἡ ἐκτεταμένη λίμνη
 τῆς Βοάννης, ἡ ἔχουσα διαχυγὴ τὰ βαθέα ὕδατα αὐτῆς καὶ
 ποικίλους καὶ νοστιμωτάτους τρέφουσα ἰχθῦς· ἡ λίμνη τὴν
 ὁποίαν ὁ Αὐτ. Ἀναστάσιος μάτην ἐπειράθη νὰ ἐνώσῃ με-
 τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον, ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ἄλλοι αὐτοκράτορες
 ὥς λέγει ὁ Πλίνιος ὁ νεώτερος ἐν τῇ λγ' καὶ λζ' ἐπιστολῇ
 πρὸς τὸν αὐτοκ. Τραϊνὸν περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ὕδραγω-
 γείου διὰ τὴν πόλιν Νικομήδειαν, ἐν δὲ τῇ μα' πρότρέ-
 πει τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἀνοίξῃ δυώρυγα, ἵνα ἐνώσῃ τὴν
 λίμνην τῆς Βοάννης μετὰ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Δεξιὰ
 ταύτης ἐξετείνετο ἀνωφερικῶς ἄπειροι γαῖαι γονιμόταται,
 ἀλλὰ χέρσοι διακοπτόμεναι ὑπὸ τερπνῶν καὶ συνδένδρων
 λοφίσκων ὑπὸ μαγευτικωτάτων κοιλάδων περιβρεχομένων
 ὑπὸ ἐλικοειδῶν ρεόντων ὑδάτων. Δένδρα καρποφόρα, καθὼς

Ἡ κυρίως ἐνασχόλησις αὐτῶν εἶνε ἡ γεωργία, ἡ μετα-
ξουργία, ἡ ποιμενικὴ, καὶ ξυλεία.

Ἐκάστην δὲ Δευτέραν κατέρχονται εἰς τὸ Ἄδρα Παζά-
ριον, ὅπου ἐκτελεῖται ἐμπορικὴ πανήγυρις, οὕτως εἰπεῖν, καὶ
ἀγοράζουσι τὰ πρὸς τροφὴν ἀναγκαῖα.

Ὑψίκομοι καρύαι, μηλέαι καὶ ἀπιδέαι διεσπαρμέναι ἐντὸς
τῶν χερσῶν ἐκείνων ἀγρῶν, ὥσπερ διεμαρτύροντο κατὰ τῆς
ἐγκαταλείψεώς των. Τέλος ἀφοῦ περιῆλθεν αὐτὰ τὰ μέρη,
ἔνευσε τὸν πονηρὸν Βεζύρην τοῦ Ἀλβανὸν, καὶ τῷ λέγει· «Βε-
» ζύρη, ὑπάρχουσιν ἄρα γε εἰς τὸ κράτος μου πολλοὶ τοιοῦ-
» τοι τόποι μένοντες ἔρημοι καὶ ἀκαλλιέργητοι; καὶ λοιπὸν
» δὲν ὑπάρχουσι βραχίονες ἐν τῇ Ἀνατολῇ προθυμοὶ νὰ ἐκ-
» μεταλευθῶσι τοσοῦτον λαὸν πρὸς καὶ γονίμους γαίμας;
» Ὁ δὲ Βεζύρης ἀπαντᾷ· Μεγαλειότατε, ἕνεκα τῶν κατὰ
» καιροῦς πολέμων, τὸ Χριστιανικὸν στοιχεῖον σχεδὸν ἐξον-
» τώθη εἰς τὰ μέρη ταῦτα, οἱ δὲ πιστοὶ, οἵτινες ἔφερον τὰ
ὅπλα πάντοτε καὶ ἔσπευδον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς δυνάμεως
τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος καὶ τῆς ἱεράς ἡμῶν θρησκείας,
δὲν εὐκαιροῦσι πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Καὶ ὅμως κοῖμα εἶνε νὰ μένωσι τοιοῦτοι τόποι ἀκα-
τοίχητοι.

Τότε ὁ πονηρὸς Ἀλβανὸς εὐρὼν εὐκαιρίαν ἐξέθεσε τὴν
ιδίαν του γνώμην, ἀφ' οὗ εἶδε τὴν Α. Μ. εἰς τοιαύτην ἀγχα-
νάκτῃσιν καὶ τῷ λέγει· «Μεγαλειότατε, ἐν Ἡπείρῳ, ὅπου
ὁ Χριστιανικὸς λαὸς εἶνε πυκνός, ὑπάρχει κοινότης τις
Χριστιανικὴ, παρ' ἧς ἔλαβον πρὸ ὀλίγων ἀναφορὰν, δι' ἣς
ἀπαιτοῦσι νὰ μεταναστεύωσι εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ὅθεν
ἐὰν ὑμεῖς κρίνατε καλόν, ἥς διατάξωμεν νὰ μετοική-
σωσι, καὶ ἐγκρίνας τὴν γνώμην του ταύτην ὁ Σουλτά-
νος, μετακομίζονται οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἡπείρου ἐνταῦθα·
καὶ ἄλλα τινὰ λέγεται περὶ τῆς πόλεως ταύτης (ἐκτενε-
στέραν περιγραφὴν τούτων ἶδε εἰς τὸν «Δερβίσην» τοῦ Δ.
Πακαλοπούλου).»

Ἐν αὐτῇ εὑρέθη πρὸ 20 ἐτῶν σχεδὸν ἐπιγραφή τις ἐπὶ
πλακὸς ἣτις ἔχει ὡς ἑξῆς·

Ζ (ΥΡ)ΙΕΡΩΝ ΚΛΙΑΥΡΙΔΙΟΣ
ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣ

ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ [ΑΥΡ

ΠΡΟΚΛΙΑ(Ν)Ι ΕΛΛΗΝΙΑ,

ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ

Μεταφέρουμεν τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν ἐκ τῶν «Βιθυνικῶν»
τοῦ ἀειμνήστου Μ. Κλεωνύμου καὶ τοῦ Χρ. Παπαδοπούλου
τοῦ 1867.

Πλησίον δὲ τοῦ ἁγιάσματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου κατὰ
τὸ χωρίον Μιχαλήτσιον τῆς Νικομηδείας εὑρέθη τὸ ἑξῆς
ἐπίγραμμα· (ἐκ τῶν Βιθυνικῶν)·

ΙΕΡΩΝΑΣ

ΚΛΙΠΙΑΔΟΥ

ΝΑΥΚΛΗΡΟΣ

ΖΗΣΑΣ ΕΤΗ Λ Δ.

ΧΑΙΡΕΤΕ.

ΤΕΛΟΣ.



ΚΑΤΑΔΟΓΟΣ

Τῶν κκ. φιλομουσων συνδρομητῶν

—=—

ΑΘΗΝΩΝ.

Ι. Φιντικλῆς φαρμακ. 2
 Ι. Μεσηναῖς
 Ἄθ. Ρωμαῖος
 Moise D. Lemouys
 Κωνσταντῖνος Ἰωαννίδης
 Παντολέων Α. Κοκκῶνης 3
 Μερτίκας Καρᾶς
 Γεώργιος Καρᾶς
 Ἀναστ. Χρυσανθόπουλος 2
 Γεώργ. Λαγανόπουλος
 ΠΟΡΟΥ.

Γ. Παπακυριακοῦ (διδ.νομ.)
 Α. Βατικιώτης (δικηγ.)
 Ἰωάν. Πάνου (καφεπώλ.)
 Λ. Σαραντόπουλος (γρ.Εἰρ.)
 Δ. Παπακυριακοῦ (συμβ.)
 Ἐπ. Σολομωνίδης (ιατρ.)
Μαθηταὶ Βερθακείου
 Χ. Κοντογούρης (Πατρὺς)
 Π. Τριανταφυλλίδης
 Στ. Τριανταφύλλου
 Μιλτ. Δέγλερης
 Θεοδ. Λάσκαρης
 Μ. Παναγιωτόπουλος

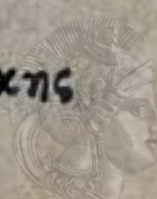
Εὔαγγ. Μανοῦσος
 Ν. Κουτσογιάννης
 Εὔαγγ. Λαμπαδάριος
 Βασ. Ἀριστάρχης
 Μ. Δ. Φουντουκλῆς
 Γ. Κοκκίνης
 Γ. Οἰκονόμου
 Ἀγγ. Βασιλείου
 Μεγ. Μεταξᾶς
 Ἀρ. Γεωργιάδης
 Π. Πρωτοπαπᾶς
 Ἰ. Δημητρίου

Β'. Τμήματος

Γ. Παχτίκος (Ὁρτάκιοι)
 Ἀνδ. Χαλκιόπουλος
 Κ. Ὁρφανουδάκης
 Ἰω. Μπουκουβάλας
Γυμν. Μητροπόλεως
 Γ. Πισχοπάκης
 Ἀν. Γεωργόπουλος
 Κ. Κατριβάνος.

—=—

Ἐμμ. Κανέλλης
 Μελχισεδὲκ Φρουδάκης
 Γ. Γαληνός
 Δωρότ. Σ. οκλῆς



Μι. Πορφύρας	Κ. Ἀντωνίου
Νικ. Γαληνός	Ἰωσ. Ὀρφανίδης
Γ. Ψαλτήρας (δικηγ.)	Ναοὺμ Μιχαήλ
Λ. Κωνσταντάρης Κ)λεως 3	Σ. Σπείρος
Ζ. Ταξιόπουλος »	Ν. Καράμουσα Μαγνισ
Ἀντ. Σαράφογλους »	ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ
Ιάκ. Δεκαβάλας »	Ὁθ. Βασιλείου (δημοδ.) 2
Μιλτ. Χρηστίδης »	Α. Στρατηγόπουλος
Ἀπ. Ἀναστασιάδης »	Ἀδελφοὶ Ἰακωβίδα
Β. Βέρροιος	ΜΕΣΟΧΩΡΙΟΥ
Ἑλ. Παπαδοπούλου (μαῖα)	Μ. Ἰορδανίδης (φ. ιατρ.) 3
Ἀνέτω Μανδρᾶ	Παντ. Θεοδωρίδης 2
Ἀν. Μελισσηνός	Ἰω. Ἰορδάνου
Γ. Βασιλειάδης	Ἰορδ. Ἀναστασίου
Σ. Μαρτῖνος	ΑΔΑ-ΠΑΖΑΡΙΟΥ
Ἀν. Διαμαντίδης	Π. Ἀνδρεάδης
Α. Καλδριμίδης	Χρ. Αἰδαζόπουλος
Ν. Μωραΐτης	Παπα Ἰωακείμ οἶκον. τοῦ
Γ. Παπαδόπουλος	ναοῦ τῆς Κοιμήσεως) 2
Ρετέος Μουράτη	Παπα (Σταύρου τοῦ Προφ.
Ἀ. Μελεμενής	Ἡλίου
Ἀθ. Ἠσαΐας	Φίλ. Μογιατζή 2
Α. Παπαδόπουλος	Γ. Κρεμίστος
Ν. Δημητριάδης	ΠΡΟΥΣΗΣ (καταγόρ.)
ΠΡΟΥΣΗΣ (καταγόρ.)	Κωσ. ἡς Εὐθυμιάδης 2
Α. Ἰωαννίδης	Εμμ. (Κρεμίστος)
Κυπριανοῦ	Στ. Βασιλείου
Β. Ἀμπατζόπουλος	Βασ. Χριστοδούλου
Εὐστρ. Δανιηλίδης	Στ. Ἀνδρέου
Κλ. Χουρμούζης	Ἐπ. Ἀγγελίδου } φοιτ. 2
Α. Παπαδόπουλος Μαγνισ	Ἰω. Ζαγκάπουλος } φοιτ. 2

Σωκράτης Γεωργίου

4 Ἀν. Μ. Γκιουλπαπάογλου

Συμ. Γκιουλπαπάογλου 2

Αἰτούμεθα συγγνώμην παρὰ τῶν κκ. συνδρομητῶν, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν κατάλογον ἕνεκα τῆς βραδείας ἐπιστροφῆς τῶν ἀγγελιδῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐκείνων, ὧν τὰ ὀνόματα παρεμορφώθησαν διὰ τὸ δυσανάγνωστον τῆς ὑπογραφῆς τῶν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Αἰτούμεθα συγγνώμην παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν νὰ φανῶσιν ἐπιεικεῖς διὰ τὰς συχνὰς ἐπαναλήψεις ἡμῶν, στίξεις, σολικισμοὺς καὶ βαρβαρισμοὺς, ὡς καὶ διὰ τὰ ἐκ παραδρομῆς ἢ ἀκουσίως παρεισφύσαντα τυπογρ. λάθη· διότι ἀπόντων ἡμῶν ἐγένετο ἡ ἐκτύπωσις καὶ ὧν ἡ διόρθωσις τῶν περισσοτέρων περιττὴ λογιζομένη, παρελείφθη ὡς αὐτοδιακρίτων. Ἄξια δὲ σημειώσεως θεωροῦμεν τὰ ἑξῆς·

Σελ.	γ'	στ.	4 ἀντὶ μλείστας	ἀνάγν.	πλείστας
»	δ'	» 3	» εἰκῶνι	»	εἰκόνι
»	ζ'	» 15	» τὰς ὁποίας	»	ἅτινα
»	ε 1	» 25	» ξηρὶς	»	ξηρὸς
»	11	» 25	» οὗτον	»	οὗτοι
»	26	» 12	» ἐνεχόλπησεν	»	ἐνεχόλπισεν
»	30	» 15	» Ἀρισονέκτου	»	Ἀρισοναίτου
»	32	» 24	» ὅστις	»	ὅπερ

Μι. Πορφύρης)
Δωρόθ. Σοφοκλής
'Αλέξ. Κυριακός

2

Κεῖθες.

Γ.Δ. Δελεντζόπουλος 4

Νικόλ. Α. Πατρίκιος 2

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ



007000020693

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΑΝ

Εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
ἐκτελέσθησαν καὶ οἱ λοιποὶ ἔργον
καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ὁ δὲ λαὸς ἀκούσας τῆς φωνῆς αὐτοῦ
καὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ τῆς ἐκκλησίας



Εξείσεται ἐν Ἀθήναις μὲν παρὰ τῷ τυπογραφείῳ τοῦ
Τηλεγράφου καὶ παρὰ τῷ ἐκδότῃ. Ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει δὲ εἰ, τὰ κεντρικώτερα βιβλιοπωλεῖα.

ΤΙΜΑΤΑΙ

Διὰ μὲν τοὺς συ δρ. ἐν Ἑλλ. λεπ. 70 ἐν Τουρκίᾳ γρ. 3 !)?

Διὰ δὲ τοὺς μὴ • • 90 • • 6

